

EE-AW ALI EE-AH: PREVAJANJE KOSOVELA V ANGLEŠČINO 1962–2024

BILJANA BOŽINOVSKI

Univerza v Mariboru, Fakulteta za turizem, Brežice, Slovenija
biljana.bozinovski@um.si

V tem poglavju predstavimo obstoječe angleške prevode Kosovelovih del na podlagi spoznanj o splošni problematiki prevajanja slovenske poezije v angleščino. Raziskujemo potencial Kosovela za angleško govoreče bralce in izzive prevajanja poezije v angleščino v težavni okoliščini, ki je prisotna v tem primeru, to je, da avtor pri prevodu ne more sodelovati. Pogledamo prevajalske ekipe, ki so doslej pretvarjale Kosovelovo zapuščino v angleščino, in ugotavljamo njihove skupne točke in razhajanja. Podrobneje pregledamo izbrane zbirke Kosovelovih pesmi v angleščini in pesmi same ter med njimi iščemo vzporednice in razlike. Razmišljamo tudi o tem, zakaj je prodor manjših literatur, kot je slovenska, na velike trge, kot je angleško govoreči, težaven in kako ga učinkovito nasloviti. Naša analiza temelji na primarnih virih, vključno z izvirniki Kosovelovih del v slovenščini in njihovimi angleškimi prevodi, sekundarni literaturi s področja literarne zgodovine in prevodoslovja ter na korespondenci s prevajalci in bibliotekarji po Sloveniji in svetu.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.3.2025.1](https://doi.org/10.18690/um.3.2025.1)

ISBN

978-961-299-058-9

Ključne besede:

Srečko Kosovel,
poezija,
angleščina,
prevodi,
slovenščina

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

1 Od kulturnega pluralizma do konsizma

Angleščina ni jezik, s katerim bi bil obkrožen Srečko Kosovel (1904–1926), četudi je izhajal iz večjezikovnega in večkulturnega okolja. Odraščal je v zaledju Trsta, tedaj kozmopolitskega multikulturnega mesta s tremi uradnimi jeziki (italijanskim, nemškim in slovenskim), in se kasneje šolal na realki v Ljubljani, kjer je bila učni jezik nemščina. Kasneje je na Filozofski fakulteti na novo ustanovljene Univerze v Ljubljani (1918) študiral mdr. slavistiko in romansko književnost. Bral je v ruščini, srbsčini, italijanščini, francoščini in nemščini (Vrečko, 2011). Čas njegovega odraščanja in mladosti je čas razpada avstro-ogrske monarhije (1918) in vzpostavitve Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. V svojem kratkem življenju je zamenjal tri države in tri potne liste ter boleče občutil izgubo velikega kosa slovenskega ozemlja, ki je v povojni kombinatoriki pripadlo Italiji (1920), in pritiske poitalijančevanja. Na mentalni ustroj in poetiko mladega pesnika so ključno vplivali vsi zgodovinski preobrati tistega časa, vključno s prvo svetovno vojno, tehnološko revolucijo, oktobrsko revolucijo v Rusiji in začetkom razpada kolonialnega sistema po svetu.

Kot analogija multikulturnemu pejsažu predvojnega kozmopolitskega Trsta z vsemi jeziki, nacionalnostmi, kulturami in religijami je Kosovelov značilni pesniški jezik preplet leksikalnega in grafičnega gradiva, časopisnih izsekov in parol, političnih izjav ter lirčnih izpovedi. Gre za tehniko gruzifikacije, ki jo je razvil pod vplivom ruskega konstruktivizma (Tokarz, 2014, str. 63; Vrečko, 2011, str. 108–109). Kot izjemno razgledan mladostnik in večjezični študent je poznal in redno bral veliko tedanjih literarnih revij (*Zenit*, *De Stijl*, *Pranger Presse*, *Energie futuriste*, 25) ter zato poznal sodobna umetniška gibanja in se po številnih zgledoval. Ker pa tudi v umetnosti ni prenesel diktature, je sčasoma razvil svoj lastni unikatni umetniški izraz, hibridno literarno zvrst na presečišču literarnih tokov tistega časa z značilnostmi impresionizma (senzorični opisi narave, čustev – Kosovelova baržunasta lirika), ekspresionizma (osebne stiske in iluzija, da bo mogoče vse velike družbene probleme rešiti s preroditvijo človeka), zenitizma (leksika iz fizike in kemije, deklamatorstvo, zrcalne pesmi, koncept paradoksa), futurizma (*parole in liberta* – besede na svobodi), dadaizma (jezikovne novotvorbe, semantične in sintaktične nelogičnosti, napad na tradicijo, izzivanje in šokiranje publike), konstruktivizma (občutek splošne odgovornosti za svet, skrb za usodo sveta, konstruktivno soočenje s svetom, linearno branje poezije odpove), nadrealizma (nelogična metaforika, podobe fantastičnega – *enooka riba/črnooka*, *Zeleni žabji kralj/jaba na kostanjn*) (Vrečko, 2011, str. 10–35). 'V pravi ekstatični silovitosti je /.../ polno udejanjil /.../ vse smeri

sodobne avantgardne umetnosti' (Turk, 1996, str. 367) in do konca sinhrono uporabljal razne izrazno slogovne načine (Gspan in Kosovel, 1973, str. 697).

Sintezo vsega Kosovelovega pesniškega prizadevanja predstavljajo konsi, Kosovelu povsem lasten pesniški izraz, v katerih črke rastejo v prostor in so glasovi kakor stavbe (Vrečko, 2011, str. 287). Gre za arhitektonsko-prostorske konstrukcije, v katerih je lirske elemente združeval z matematičnimi, kemijskimi, pikturalnimi, tipografskimi intervencijami in političnimi vzkliki (Vrečko, 2011, str. 108–109, 293). Ker gre za sintezo besednega gradiva in likovne forme, so konsi namenjeni tudi gledanju, ne le branju, kar je skladno s konceptom konstruktivistične pesmi kot besedne arhitekture (Vrečko, 2011, str. 111). Kosovelovo avantgardistično pesnjenje ne pripada nobenemu evropskemu avantgardnemu gibanju v celoti, hkrati pa skoraj vsem po malem v podrobnostih, ki jih je apliciral na lastno literarno tradicijo (Troha, 1988, str. 11). Vrečko poimenuje Kosovelovo konstruktivistično poetološko doktrino konsizem in konsi veljajo za vrhunski dosežek evropskega konstruktivizma¹ (2011, str. 88, 110).

Bil je izjemno produktiven in vsestranski: ustvaril je več tisoč pesmi in nekaj sto drugih besedil, od esejev, razprav, pisem, dnevniških zapiskov, različnih osnutkov (Vrečko, 2011, str. 32). Njegova dela odsevajo razgledanega in razmišljujočega človeka, kritični um, pronicljivega opazovalca družbe, ustvarjalnega in angažiranega umetnika, zato v njih mrgoli kulturnozgodovinskih referenc, ki odsevajo družbeni kontekst tedanjega časa. Kombinacija literarnokonstruktivističnih in drugih poetoloških metod ter kulturnozgodovinskih referenc² spreminja njegova dela v kompleksne kolaže časa in prostora, ki jih ni enostavno prevesti v sodobni, razumljiv jezik, četudi Kosovel že desetletja pronicljivo in jasnovidno nagovarja sodobnega človeka vseh obdobj. Za laičnega slovenskega bralca so danes številna njegova dela brez pojasnil nedostopna, nesmiselna. Za tujega, tudi angleško govorečega, toliko bolj.

---

¹ Kosovel je bil edini med evropskimi konstruktivisti, ki je za svoje pesniške podvige uporabil etimološko zanimivo in avtorsko najoriginalnejšo oznako: kons. Ta okrajšava ima več pomenov: konstruktor, konstruktivnost, konstrukcija, konstruktivni principi, hkrati se navezuje na prakso ruskih avantgardistov, ki so tudi uporabljali podobne krajšave, npr. *loks, vešč* (Vrečko, 2011, str. 286–290). Kons namiguje tudi na njegov priimek. Začetnica K postane v nekaterih pesmih pomemben inženirski element.

² Četudi se površnemu bralcu njegovi stihii zdijo abstraktni in naključno nanizani, stoji za vsemi jasen referent, saj Kosovel za razliko od poljskih in italijanskih futuristov tistega časa nikoli ni sprejel principa 'besed na svobodi' in se zatekal v abstrakcijo (Tokarz, 2014, str. 67). Težnja po skrajni abstrakciji je bila pri Kosovelu v celoti nemogoča, saj je kot primorski Slovenec gojil do maternega jezika posebno spoštovanje. Njegova obramba pesmi je izhajala iz posebnega položaja jezika v slovenskem narodu in iz posebnega pomena literature za njegov obstoj. Pesmi, tudi konsi, so zato vselej pomensko razvidne (Vrečko, 2011, str. 106).

2 Objava Kosovelovih del in prevodi v angleščino

Kosovel je umrl na pragu svoje pesniške kariere, ne da bi izdal eno samo zbirko svojih pesmi in brez možnosti, da bi javnosti pojasnil svojo poetiko in motive. Zato je kreacija njegove literarne identitete pristala v rokah njegovih urednikov, ki so iz del in pisem ter avtorjevih zabeležk po svojem najboljšem vedenju *skonstruirali*³ sliko umetnika, ki je prehajal od enega sloga k drugemu oziroma si je od vsakega kaj izposodil in ustvaril svojstven literarni izraz. Prvi izbor pesmi je izdal Alfonz Gspan leta 1927, nato pa Anton Ocvirk *Izbrane pesmi* leta 1931, *Zbrana dela I* leta 1946, *Integrale* '26 leta 1967 in *Zbrana dela II in III* leta 1977. Da je šlo za enega najpomembnejših predstavnikov generacije, so ugotovili kmalu po pesnikovi smrti, ko so ena za drugo izšle prve zbirke njegovih pesmi. Potem pa je do *Integralov* '26 sledil daljši premor, saj Ocvirk velikega dela Kosovelovega opusa ni takoj prepoznal kot poezijo – številni konsi so delovali kot zabeležke, pesniški eksperimenti. Zato je dodatnih 163 pesmi izšlo šele leta 1967 in na slovenski literarni sceni povzročilo pravo vznemirjenje: Kosovel je bil scela ponovno odkrit, tokrat kot revolucionarni modernist, in njegova eksperimentalna poezija je dokazala, da imamo tudi Slovenci predstavnika zgodovinske avantgarde (Jelnikar, 2009; Vrečko, 2011)⁴. Ob stoti obletnici pesnikovega rojstva je izšel *Ikarjev sen* (Kosovel, 2005) urednikov Aleša Bergerja in Ludwiga Hartingerja, ki vsebuje Kosovelove pesmi v izvirni, faksimilirani obliki z vzporednimi prepisi, poleg tega pa tudi dokumentarno gradivo o pesniku. Leta 2010 je Marjan Dolgan poskrbel za izdajo dotlej neznanega dela Kosovelovega opusa z naslovom *Iz zapuščine* (Kosovel, 2010a), leta 2019 pa je izšla še obsežna

³ Izraz *konstruiranje Kosovela* uporablja Dovič v svojem prispevku Kanonizacija 'odsotnega' avtorja (2004).

⁴ Zbirka *Integrali* '26 je povzročila razburjenje tudi zaradi svojega izgleda: izšla je v formatu kvadrata z avtorskimi grafikami in ponatisom Kosovelovega rokopisa na platnicah in notranjih straneh, kar je odstopalo od tedanje norme. Ta slovita kombinacija forme in vsebine je do danes oblikovala dožemanje Kosovela več generacij Slovencev. Anton Ocvirk je imel pred tem že leta pripravljeno izdajo za tisk, a se mu postavitev dolgo ni zdela v Kosovelovem stilu. Želel je, da bi bilo delo tudi oblikovno bolj konstruktivistično, saj so bile za pesnika poleg vsebine zanimive tudi vizualne lastnosti črk, s katerimi je moč obogatiti ali celo spremeniti verbalni del vsebine. Oblikovanje je končno zaupal pionirju slovenskega grafičnega oblikovanja Jožetu Brumnu (1930–2000), s katerim je nato koordinacija potekala celo leto (Černe Oven, 2024, str. 66). Enako, kot je Kosovel vedel, da je črka, beseda njegov material, s katerim zida (Vrečko 2011: 100), tako Brumen uporablja črko kot osnovni element likovnega jezika /.../. Poleg črke in povečanih ločil /.../ niza tudi druge grafične elemente (ravna črta, kvadrat, pravokotnik), polnilno gradivo in druge tipografske znake (ločila, matematične znake, linije, puščice, pike itd.) (Černe Oven, 2024, str. 71) ter se tako na oblikovni ravni približa govornici Kosovelove poetike. Brumnova tipografija *vizualno prevaja pesmi* in ključno vpliva na razumevanje vsebine, medtem ko so prostor in vsi drugi elementi (črte, kvadrati, pike, krogi ...) premišljeno uporabljeni za interpretacijo (prav tam: 76). Navsezadnje je bil prav oblikovni, vizualni vidik vzvod, zaradi katerega je Kosovel v šestdesetih letih 20. stoletja zaslovel kot osrednji predstavnik slovenske zgodovinske avantgarde; *Integrali* '26 so dosegli velik odmev v tedanjem okolju neoavantgarde z eksperimentalnimi pristopi k besedi, vizualizaciji in vokalizaciji (npr. umetniška skupina OHO), ko je ponoven vzpon doživela vizualna poezija, predstavljena tudi v delih drugih umetnikov (Černe Oven, 2024, str. 65).

publikacija Miklavža Komelja z naslovom *Vsem naj bom neznan* (Kosovel, 2019); ta je ponovno prinesla drobce Kosovela, ki jih javnost predtem ni poznala.

Mednarodni prodor na tuje trge je Kosovelovo delo doživelo leta 1967, ko je pri založbi Seghers v zbirki *Poètes d'aujourd'hui* izšel izbor njegovih pesmi v francoščini. Sledil je italijanski prevod leta 1972 in nemški leta 1976 (Kosovel, 1989, str. b.s.). Odtlej so do danes sledili številni drugi prevodi v skupaj 22 jezikov⁵, o izboru katerih govori pričujoča monografija.

Prvi prevodi Kosovelovih del v angleščino so izšli v antologijah in literarnih revijah na ameriškem trgu. Antologija sodobne jugoslovanske poezije (Lavrin, 1962) vsebuje dve Kosovelovi pesmi v prevodu Janka Lavrina, antologija *The Parnassus of a Small Nation* (Lavrin in Slodnjak, 1965), ki je izšla tri leta kasneje, pa pet v prevodu Lavrina in Glorie Komai. Prvi prevajalec Kosovela v angleščino je bil torej Janko Lavrin, literarni zgodovinar, prevajalec, pesnik in urednik, med drugim tudi član mednarodnega društva PEN in ustanovitelj slovanske katedre na univerzi Nottingham; njegovo ime danes nosi diploma Društva slovenskih književnih prevajalcev za izjemne dosežke prevajanja slovenskega leposlovja. Kosovel je prevajal tudi William S. Heiliger, poznavalec slovanskih jezikov in vzhodnoevropskih narodov z Univerze v Standfordu. V njegovem prevodu je leta 1989 izšla celotna zbirka *Integrali '26*, pred tem pa med letoma 1977 in 2003 posamezne pesmi v številnih literarnih revijah. Veliko sta na ameriškem trgu v literarnih revijah⁶ objavljali Ana Jeltnikar in Barbara Siegel Carlson. Posamezne angleške Kosovelove pesmi so izšle tudi v prevodih Zbigniewa Folejewskega (*Moja pesem* v Kosovel, 1980), Michaela Bigginsa (*Untitled, Dreamless Faces* v Jackson, 1988), Alasdaira Mac Kinnona (*Ves svet je kakor in Majhen plašč* v Kosovel, 1994b in 1994c), Marice Žerjav (*Destruction/Uničenje* v Kosovel, 1994a), Jureta Novaka (Kosovel, 2003) in Erice Johnson Debeljak (*Cons: Cat* v Kosovel, 2006).

V angleščini je do danes izšlo sedem zbirk, v celoti posvečenih Kosovelovim delom. Prva je bila Heiligerjev prevod 155 pesmi iz zbirke *Integrali '26, Integrals* (Kosovel, 1989), devet let zatem pa ista zbirka še v prevodu slovenskih prevajalk Nike

⁵ Podatek temelji na poizvedbi v bazi Cobiss z dne 27. 11. 2024. (Zanimivo: v evidenci Javne agencije za knjigo so navedeni samo prevodi Kosovela v angleški in francoski jezik).

⁶ To je seznam literarnih revij, v katerih so bili objavljeni njuni angleški prevodi: *A Remembered State: Prague PSP Program 2008*, *The Cafe Review*, *Cutthroat*, *International Poetry Review*, *The Literary Review*, *Metamorphoses*, *Natural Bridge*, *Nimrod*, *Poetry International*, *Poetry Miscellany*, *Quarry West*, *6X6* (Jeltnikar 2010: xxi). Natančnih podatkov o objavah (katere pesmi so bile objavljene in besedila prevodov) nam ni uspelo pridobiti.

Kocijančič Pokorn in Katarine Jerin ob jezikovnem pregledu Philipa Burta (Kosovel, 1998). Ob stoti obletnici Kosovelovega rojstva je sledil ponatis izbora istih pesmi⁷ v angleščini v uredništvu Janeza Vrečka z naslovom *Man in a Magic Square* (Kosovel, 2004). Izbor 119 pesmi v povsem novih angleških prevodih Berta in Tee Pribac ob jezikovnem pregledu Davida Brooksa je bil objavljen z naslovom *The Golden Boat⁸: Selected Poems of Srečko Kosovel* (Kosovel, 2008a), nato pa je sledilo še 77 prevodov Ane Jeltnikar in Barbare Siegel Carlson v zbirki *Look Back, Look Ahead: The Selected Poems of Srečko Kosovel* (Kosovel, 2010b). Sanje so objavile krajši izbor v prevodu Berta Pribaca in Alenke Ropret ob jezikovnem pregledu Davida Brooksa z naslovom *A Shot in a Silence* (Kosovel, 2017), leto kasneje pa je sledil angleški prevod pesmi in misli Srečka Kosovela, ki jih je v zbirko *Open* izbrala in uredila Mateja Kralj (Kosovel, 2018).

Angleški prevodi Kosovelovih del, ki se pojavljajo drugje – na spletnih portalih, kot je *Poetry International*, glasbenih zgoščenkah, priložnostnih zgibankah in razglednicah –, so bodisi vzeti iz zgoraj omenjenih zbirk bodisi njihovi prevajalci niso znani. Pregled in tipologija angleških prevodov Kosovelovih del sta na voljo v razdelku 8 in temeljita na javno dostopnih evidencah Javne agencije za knjigo in sistema Cobiss ter na korespondenci s prevajalci, uredniki tujih literarnih revij in založb ter z bibliotekarji.⁹

Preden podrobneje analiziramo posamezne prevode Kosovelovih del v angleščini, razmislimo o splošni problematiki prevajanja (slovenske) poezije (v angleščino).

3 Slovenska poezija na angloameriškem trgu

Slovenski jezik se je od nekdaj v veliki meri oblikoval na podlagi prevodov oz. prevzemanja iz drugih jezikov, zlasti hierarhično najmočnejših (v prevladujoči meri iz nemščine, pa tudi italijanščine, latinščine) (Legan Ravnika, 2009). Tudi književnost v slovenskem jeziku je bila od nekdaj tipično prevodna, saj so v vseh literarnih zvrsteh prevodi igrali opazno vlogo že od Brižinskih spomenikov naprej,

⁷ Le nekaj prevodov je delno spremenjenih.

⁸ Iz Kosovelove korespondence je jasno, da je pesnik nameraval izdati svoje pesmi v zbirki z imenom Zlati čoln, in več raziskovalcev je ugotovilo, da je navdih za ime dobil pri Tagorejevi *Sonar tari*, kar pomeni 'zlati čoln'. Ta se s svojim podobjem pojavlja tudi v posameznih pesmih, npr. v Sferičnem zrcalu, kjer govori o zlatem čolnu v močvirju (Vrečko, 2011; Jeltnikar, 2009).

⁹ Bibliografija sicer skoraj zagotovo ni popolna. Do oddaje prispevka med drugim še nismo prejeli pojasnil iz Knjižnice za slovanske, baltske in vzhodnoevropske študije Univerze v Washingtonu ter odgovora prevajalke Ane Jeltnikar o izdajah nekaterih Kosovelovih del na ameriškem trgu.

prvo slovensko dramsko delo *Županova Micka* pa je v celoti prevod (Vidmar, 2023, str. 175–176). Sodobna literarnoknjižna produkcija v Sloveniji obsega na letni ravni 30–40 odstotkov prevodov (Kocijančič–Pokorn, 2007, str. 20; Kovač, 2023, str. 362), kar je podobno kot na drugih majhnih trgih, saj načeloma velja, da je število prevodov obratno sorazmerno z velikostjo trga.¹⁰

Na globalnem knjižnem trgu predstavljajo prevodi okoli tri odstotke izdanih del, medtem ko na ameriškem in britanskem trgu, ki nas v tem poglavju poglobljeva, dosežejo pri leposlovnih delih vsako leto 's precejšnjo muko en odstotek' (Kovač, 2023, str. 362). Najnižje na lestvici trgov po deležu literarnih prevodov v skupni literarni produkciji je v razvitem svetu prav Amerika (Biggins, 2012, str. 61). In v ta en odstotek sodi slovenska literatura, prevedena v angleščino, kjer se za opaznost bori skupaj z vsemi izvirno neangleškimi evropskimi, azijskimi, afriškimi in drugimi literaturami. Angleški prevodi slovenskih književnih del se delijo na tri dele glede na trge, kje so objavljeni – skoraj enakovredno izhajajo na angleškem, ameriškem in slovenskem trgu (Biggins, 2012, str. 57).

Danes za uspešen plasma slovenske literature na velike tuje trge težava ni več strošek tiska, ki je v dobi digitalizacije postal zanemarljiv. Tudi ne specifičnost in nezanimivost literarne produkcije, saj je ta ena najbolj izjemnih v Evropi (Biggins, 2015, str. 16) in ima (v Severni Ameriki) zaradi svoje občečloveške tematike velik potencial (Biggins, 1994, str. 7). Nišna literatura ne zanima velikih založnikov, saj nima dovolj potenciala za zaslužek. Realna izbira so zato manjše neodvisne založniške hiše na ameriškem in britanskem trgu, ki pa imajo omejeno finančno, marketinško in distribucijsko moč, mdr. Salt (London) in Ugly Duckling (New York), pri katerih sta izšli tudi dve zbirki Kosovelovih angleških prevodov. Te založbe delujejo neprofitno, njihova uredniška politika pa je usmerjena v spajanje ameriške in angleške kulture s kulturami drugih narodov, če parafraziramo Antona Aškerc (1901, str. 464) o pomenu prevodne književnosti. Ko te založbe avtorja prepoznajo kot relevantnega za angleško govoreče bralstvo, ga ponudijo na trgu, pri čemer obeti glede prodaje niso prva skrb, saj se neodvisne založbe financirajo primarno iz donacij in subvencij. Prevedeno delo običajno izdajo v začetnih 700–750 (poezija) oziroma 1500–2500 izvodih (proza), in če poide, ga ponatisnejo v

---

¹⁰ Po drugi strani prevodi iz slovenščine in drugih t. i. perifernih jezikov, med katerimi sta, zanimivo, tudi npr. kitajščina in arabščina, ne dosegajo niti 1 % svetovnega tržišča prevodne literature. Angleščina ima, nasprotno, status hipercentralnega jezika, saj prevodi iz nje dosegajo najmanj 40 % vseh književnih prevodov na svetu (Mikolič Južnič, 2023, str. 611).

enakem številu (Cornuet, 2024; Biggins, 2004, str. 12). Ameriška založba Ugly Duckling Presse je v zadnjih letih na ta način ponatisnila npr. dela Tomaža Šalamuna pa ruskega pesnika Yevgenya Abramoviča Baratynskyja in grške pesnice Eleni Vakalo. Zbirke *Look back, look ahead: the selected poems of Srečko Kosovel*, ki je pri njih izšla leta 2017 v 750 izvodih in pošla leta 2022, sicer še niso ponatisnili (Cornuet, 2024).

Razlog, da nismo 'prevajana' kultura (četudi smo v veliki meri prevodna), kot ugotavlja Kocijančič Pokorn (2007, str. 20), torej ni le v tem, da je premalo prevajalcev, ki so naravni govorniki angleškega jezika in hkrati obvladajo slovensko do te mere, da bi se lahko lotili literarnega prevoda. Največja prepreka je danes založniški trg. Logiko ameriškega knjižnega trga zelo dobro razume Michael Biggins, ki že leta deluje kot bibliotekar v knjižnici za slovanske jezike na Univerzi Washington v Seattlu in je hkrati dober poznavalec slovenske literature (z Erico Johnson Debeljak si deli prvo mesto najbolj plodnega književnega prevajalca iz slovenščine v angleščino) (Zupan in Koletnik, 2023, str. 619). Biggins meni, da je mogoče potisniti slovensko literaturo bližje proti centru pozornosti angloameriškega literarnega trga, če so pri plasiranju angleških prevodov izpolnjeni spodnji štirje pogoji (2012, str. 62–65).

1. Delo mora biti vrhunsko – posebno, izstopajoče, stilsko ali jezikovno inovativno, hkrati pa mora odsevati slovensko literarno tradicijo, da lahko ponudi edinstven vpogled v avtorjevo realnost. Obenem mora biti relevantno in zanimivo za sodobnega angloameriškega bralca, ki ne pozna slovenske realnosti.¹¹ Z drugimi besedami, v poštev pridejo besedila, ki predstavljajo kulturni kapital naroda, zato je treba najti načine, kako ta kulturni kapital deliti z drugimi narodi. Lenček (1979, str. 6) s tem v zvezi v kosovelovski maniri razvije misel, da se poezija iztrga iz lokalnega, provincialnega tedaj, ko postane človečanska: vse, kar je občečloveško, presega meje nacionalnega in se približa univerzalnemu.
2. Promocija je na angloameriškem trgu izjemno pomembna in najučinkoviteje je, če je njeno osrednje gonilo avtor sam. Ta mora biti torej v prvi vrsti še živ, obenem pa pripravljen potovati in sposoben v ciljnem jeziku nagovarjati publiko

---

¹¹ Zelo podobno meni Ožbalt (1994, str. 68): Poezija, ki si zasluži mesto na svetovnem odru, mora biti nacionalna, torej tipična za deželo, od koder izhaja, hkrati pa mednarodna v smislu, da naslavlja univerzalne teme človeštva. Pesnik mora biti edinstven, drugačen od vseh drugih, njegovi motivi, občutja in misli pa novi, predstavljeni na svež, čaroben način (Ožbalt, 1994, str. 68).

na promocijskih dogodkih. V zadnjih 40 letih ameriške založbe niso izdajale del preminulih slovenskih avtorjev z edino izjemo Kosovela, Kocbeka, Cankarja in Bartola. Avtor mora biti živ tudi zato, da lahko odgovarja na vprašanja prevajalcev.

3. Jezik je tisti, v katerem prevod bodisi zaživi ali pa ugasne v pozabo. V ciljni jezik je sposoben prenesti izvirno besedilo le prevajalec, ki govori oba jezika kar se da tekoče in ima znanje ciljnega jezika na ravni maternega govorca. Poleg tega mora obvladati kreativno pisanje v angleščini ter spoštovati in ceniti izvirno besedilo, saj le takšen pristop zagotavlja umetniški rezultat. Prevajalec mora dobro poznati klasično in sodobno ameriško, angleško in slovensko prozo in poezijo, da lahko učinkovito prenaša med jezikoma stilistične posebnosti in medbesedilne reference. Ker ima ena oseba težko vse te kvalitete, se dobro obnesejo prevajalski pari (tandem, v katerem je po en naravni govorec slovenskega in angleškega jezika).
4. Pri iskanju založnika se je realno osredotočiti na manjše neodvisne založniške hiše, ki delujejo neprofitno in katerih poslanstvo je plasma neangleških avtorjev na angloameriški trg ter ne nujno visoka prodaja.

Če pogledamo angleške prevode Kosovelovih del v luči Bigginsovih kriterijev, ugotovimo, da je največja težava druga točka. Primarno zaradi sodelovanja med avtorjem in prevajalcem, ki v tem primeru ni mogoče, pa tudi zaradi posledične odsotnosti ambasadorja dotične poezije na angloameriškem trgu, kjer so nastopi v živo in t. i. roadshowi tako pomembni. Prvi točki je zadoščeno v celoti, saj je Kosovel edinstven in inovativen v svojem literarnem izrazu, hkrati pa večno sodoben v osvetljevanju krivic in iskanju pravičnejšega družbenega reda in zato učinkovito nagovarja generacije vseh časov. Avtorji glavnine Kosovelovega opusa v angleščini v večji meri ustrezajo Bigginsovim merilom v tretji točki: bodisi da gre za naravne govorce angleščine, ki poglobljeno poznajo slovensko poezijo in družbeno-zgodovinski kontekst, hkrati pa angleško oziroma ameriško literarno tradicijo (Heiliger, Biggins), ali pa gre za tandeme ali trojice, v katerih so naravni govorniki obeh jezikov in poznavalci slovenske in angleške literarne tradicije ter zgodovinskega ozadja (Kocijančič Pokorn-Jerin-Burt, Jelnikar-Siegel Carlson, Pribac-Pribac-Brooks). Pri četrti točki lahko ugotovimo, da so zainteresirani prevajalci ugotovili podobno kot Biggins, saj sta neodvisni založbi Salt in Ugly Duckling Presse edina neslovenska založnika Kosovelovega opusa v angleščini.

Pri zgornji metriki morda umanjka peta točka, ki pravi, da mora biti vsaka izdaja prevodne lirike dvojezična, če naj bralcu ponudi polnokrvno izkušnjo. Kot bomo pokazali v razdelku 5, je prevajanje poezije prosto po B. A. Novaku (1997) odkrivanje novih galaksij; prevod v drugi jezik podari pesmi novo življenje. Samo vzporedno branje omogoča pravi stik med prevodom in izvirnikom. Dovolj nam, da 'v pravi intenziteti doživimo ves čar izvirne pesmi, globoko vraščene v svoj jezik, v isti sapi pa ugledamo čudež prelitja te lepote v drug in drugačen jezik' (Novak, 2011a, str. 62).

4 Prevajanje poezije

Vse do konca 19. stoletja so prevodi veljali za manjvredna besedila v primerjavi z izvirniki¹², in to kljub temu, da so ključna svetovna dela, v prvi vrsti svetopisemska besedila, vstopala v vse danes največje jezike ravno preko prevodov. Prevod je veljal za manjvredno kopijo, nekaj, kar v procesu prevajanja izgubi dušo. Šele v sedemdesetih letih 20. stoletja je status prevedenih besedil pridobil na veljavi in je prevajanje postalo prepoznano kot najmočnejša sila v razvoju svetovne kulture (Bassnett in Lefevere, 1998). Prevajanje je ustvarjalni napor, ki 'premošča razlike med jeziki, kulturami in narodi, estetskimi, družbenimi in religioznimi izkušnjami' in je kot takšno temelj naše civilizacije (Novak, 2011a, str. 62). 'Z vsakim genialnim delom, ki ga dobimo v našem jeziku, se razvežejo tudi nam krila. Poleg lastnega proizvajanja je prevajanje genialnih del pot do osvoboditve slovenskega duha iz ozkosti in omejenosti.' To so besede Otona Župančiča (1978, str. 262) o prevodih v slovenščino, ki pa imajo občo veljavo.

Prevodi so naše okno v svet, toda obsojeni so na neuspeh, saj ne more nikomur uspeli v popolnosti in dokončno prenesti pomena izvirnika, kajti popolna ekvivalenca ne obstaja (Kocijančič-Pokorn, 2023, str. 584). Če pri strokovnem prevodu stvarnega besedila še lahko govorimo o dokaj natančni reprodukciji izvirnika, je to pri literaturi in zlasti poeziji praktično nemogoče. Pesem je namreč vselej 'tesno zraščena z naravo jezika, v katerem je napisana', zato je poezija na meji neprevedljivega¹³ (Novak, 2011a, str. 45–46):

¹² Hkrati so imeli zlasti za manjše narode z manjšimi jeziki pomembno narodnoutrjevalno vlogo. Ko je Prešernu uspelo iz nemščine prevesti Bürgerjevo *Leonora*, ki jo je bil pred tem skušal prevesti že Zois, a je obupal, prepričan, da slovenski jezik nima dovolj bogatega besedišča, je bil to dokaz, da je slovenščina enakovredna nemščini – jeziku vladajočega imperija – in da smo Slovenci kot narod enakovredni Nemcem (Ožbot, 2007, str. 18–19).

¹³ Znana je krilatica ameriškega pesnika Roberta Frosta (1874–1963), da je poezija tisto, kar se izgubi v prevodu. Novak (2011, str. 77–78) meni, da se določenih pesmi res ne da prevesti, saj je včasih izguba poetičnega smisla

Pesniški jezik je jezik na kvadrat: naravni jezik uporablja kot material, ki ga s specifičnimi semantičnimi, ritmičnimi in evfoničnimi operacijami dvigne do sporočilnega bogastva, kakršnega naravni jezik nikoli ne more doseči. Ker se na ta način vzpostavi skrajno prefinjena in kompleksna tekstura odnosov med zvenom in pomenom, ki so možni le znotraj polja jezika, v katerem je pesem napisana, sleherni poskus prevajanja žal raztrga to izvorno pomensko-zvočno mrežo, da bi jo nadomestil z modelom te mreže v drugem in drugačnem jeziku.

Oblika in vsebina sta pri poeziji neločljivi, poleg tega prevajalec prenaša besedilo iz enega v drug jezik ter iz izvirnega v ciljni literarni sistem in družbeno-kulturni položaj. Zato veliko avtorjev opisuje prevod kot proces ponovnega pisanja besedila, v katerem prevajalec postane soavtor (Rižnar, 2013, str. 43). Prevod nikoli ni zgolj reprodukcija smisla izvirnika, temveč obenem predvsem produkcija smisla v ciljnem jeziku – literarni prevod pa je hkrati tudi umetniško, leposlovno delo v ciljnem jeziku (Kocijančič-Pokorn, 2009, str. 41), toda le, če mu uspe v ciljno besedilo vtisniti drobne detajle, ki 'avtentizirajo, estetizirajo in poetizirajo prevodni slog', kajti šele to je tisti presežek, ornament, brez katerega literarni prevod ne seže na polje poetike in umetnosti (Vevar, 2013, str. 15).

Novak (2011a, str. 46–48) omenja tri osnovne modele prevajanja poezije: pri prvem se zasleduje le posnemanje pomenske plasti izvirnika, kar prenese informacijo, ne omogoča pa estetskega doživetja pesmi. Drugi model je zasnovan na ključni vlogi 'glasbe besed' v poeziji, zato je v ospredju prenos formalnih elementov pesniške oblike, tj. ritmike, evfonije itd. To pogosto vodi v prevod, ki ne zveni naravno v ciljnem jeziku, saj se formalne značilnosti jezikov razlikujejo. Tretji model je kompromis: ideal je zvestoba izvirniku tako na semantični kot formalni ravni. Ob zavedanju razlik med izvirnim in ciljnim jezikom so dovoljeni odmiki na obeh nivojih zaradi prilagajanja nastajajočega besedila naravi ciljnega jezika. V prevodu se lahko spremeni forma (npr. verzni ritem), da bi ohranili pomen, ali pa se spremeni pomen, da bi ohranili formo (npr. akrostih) – v obeh primerih je ključno prenesti sporočilo pesmi (prav tam, str. 67). Prevajalec se mora torej odločiti za najprimernejšo strategijo prevajanja in hkrati sprejeti dejstvo, da se bo ta ali oni aspekt izvirnika neizogibno izgubil: bodisi da so na prvem mestu pomenske strukture izvirnika bodisi ritmični aspekt, poetična energija besedila ali oblika.

---

enostavno prevelika. Prevajati slabo pa je nevarno: slabi prevodi namreč zaprejo vrata pesnim, pesnikom in celo jezikom ter književnostim.

Podobno meni Vevar (2013, str. 103–113), ki razvije trihotomni model prevodne ekvivalence, temelječ na semantiki, estetiki in pragmatiki, podrobneje razčlenjen na devet soodvisnih principov (prav tam, str. 114–210). Semantična komponenta zajema pomen in informacijsko jedro izvirnika, estetska se nanaša na slog, ritem, glasovno strukturo in umetniški izraz, medtem ko pragmatična obsega kontekstualni učinek in pričakovano recepcijo pri ciljnem bralcu. Model je pomemben, saj opozarja, da noben prevod ne more v celoti zajeti vseh treh razsežnosti hkrati ('prevod je po hotenju čim bolj popolna reprodukcija, po realno dosegljivem pa zgolj vrhunska interpretacija, marsikdaj tudi karikatura' (prav tam, str. 132)). Ozaveščeni prevajalec 'z ustreznim kompetenčnim potencialom' konstantno preračunava, kalibrira na podlagi tega modela, nagiba prevodne prioritete. Tri kategorije so enakovredne, toda model je treba vsakokrat umeriti tako, da razmerja med njimi omogočijo čim manj prevodnih izgub; v določenem primeru je dominantna ena, drugač druga. Pri iskanju prevodne ustreznosti glede na sporočilo, namen besedila in značilnosti ciljne kulture gre torej za dinamičen proces, v katerem se mora prevajalec gibko premikati vzdolž obeh besedil, 'sledi/ti/ zvenu in ritmu in ga mojstrsko poustvari/ti/, ... vstavi/ti/ navidezno mašilo na pravo mesto, ... izpusti/ti/ kakšen odvečen, že impliciran glagol in podkrepi/ti/ ritem, ... naj/ti/ ritmično blagoglasje in obrzda/ti/ prazni tok besed, ... preode/ti/ kakšno besedo v novo, zvočnejše oblačilo (prav tam, str. 14). Na ta način nastane literarni prevod, ki ni več le obrtniški izdelek, temveč umetniško delo. Ključna značilnost umetniškega prevoda pa je zvočna orkestracija jezika, konstituiranje ritma (prav tam, str. 15).

Literarni prevodi se po Nord (2014) lahko bistveno razlikujejo glede na to, ali je njihov namen ohraniti estetske in kulturno-specifične odtenke izvirnika (t. i. dokumentarni prevod) ali prilagoditi besedilo novemu občinstvu z drugačnimi pričakovanji (t. i. instrumentalni prevod). V prvem primeru je v ospredju zvestoba izvirniku, ohranjata se njegova oblika in referenčni okvir, pogosto z dodajanjem opomb (tako v smislu slovničnih in slogovnih razlik med jezikoma kot izvenbesedilnih referenc), najprimernejša izdaja pa je dvojezična, kontrastivna. Pri instrumentalnem prevodu je pomembnejša berljivost in relevantnost za ciljno bralstvo, včasih s prilagoditvami slogovnih ali tematskih elementov, ki vodijo do bolj estetskega in naravno zvenečega prevoda. Nord poudarja, da morajo prevajalčeve odločitve – podomačenje in potujevanje, dodajanje in izpuščanje, eksplicitacija in posplošitev – vedno izhajati iz namena besedila, ciljne publike in komunikacijskega konteksta, ne pa iz togega posnemanja izvirnika. Ta funkcionalni pristop zagotavlja, da prevod učinkovito izpolni svoj namen.

Če hoče prevod zares zaživeti, mora prestopiti mejo med kulturama in vstopiti v literaturo, v katero je preveden (Rižnar, 2013, str. 38). To je na angloameriškem trgu doslej uspelo le enemu slovenskemu avtorju, Tomažu Šalamunu, ki je postal v Ameriki povsem domač, tako rekoč del kanona sodobne ameriške literature (Biggins, 2012, str. 55). Da bi se prevod literarnega dela včlenil v ciljno kulturo, mora bistveno preseči golo jezikovno ustreznost. Tuje besedilo mora biti popolnoma podomačeno, torej mora ustvariti vtis, da gre za besedilo, pisano v materinščini in ne za prevod, ali pa mora prelomiti literarna načela v ciljni literaturi do take mere, da deluje kot izrazita literarna inovacija¹⁴ (Kuhiwczak, 1997, str. 89). A to ni tako enostavno: če je prevod 'lahko berljiv', je to običajno posledica pretiranega prilagajanja prevoda ciljni kulturi in nujno pomeni poenostavljanje in opuščanje kulturno-specifičnih referenc v izvirniku v jalovem poskusu univerzalizacije¹⁵. Na to past opozarja npr. Ožbalt (1994, str. 72) v zvezi z angleškimi prevodi Prešerna, v katerih opaža izpuščanje specifičnih geografskih in družbeno-zgodovinskih elementov, kar ilustrira pretirano sramežljivost prevajalca, mejeco na servilnost do mogočnega sveta izven slovenskih meja. V to past se prevajalec torej ne sme ujeti, če želi zadostiti kriteriju izvirnosti umetniškega dela v 4. razdelku zgoraj.

Novak (2011a, str. 48–62) na številnih primerih prevodov v slovenščino in Ožbalt (1994, str. 69–73) na primeru angleških prevodov Prešerna omenjata več prevajalskih izzivov, ki veljajo tudi za prevajanje Kosovelovih del. Akustični učinki slovenskih glasov imajo pogosto izjemen pomen za sporočilo in atmosfero pesmi, vendar jih je težko prenesti v tuji jezik. Zgodijo se tudi napačni prevodi (izpuščanje besed, uporaba ustreznice z napačno konotacijo), večkrat pa prevod ni napačen, a mu ne uspe prenesti intenzivnosti občutij, ki vejejo iz izvirnika, ali pa enostavno ne zveni poetično. V izogib poenostavljanju, kar prevod osiromaši, lahko prevajalec besedilu v ciljnem jeziku doda opombe s pojasnili lastnih in geografskih imen, zgodovinskih

¹⁴ Podobno trdi Di (2003, str. 125), ki pravi, da eksotika nima prostora v ciljnem jeziku, saj mora prevedeno besedilo zveneti ciljnemu bralcem naravno – na podoben način, kot zveni naravno izvirnik. Eksotični pa morata biti vsebina in atmosfera.

¹⁵ Zanimiv primer prevajanja poezije v angleški jezik na podlagi t. i. svobodnejše strategije, ko prevajalec preoblikuje prevod tako, da je čim bolj primeren za ciljno bralstvo (Kocijančič-Pokorn, 2023, str. 581), je angleška poezija Rabindrata Tagoreja, dobitnika Nobelove nagrade za literaturo leta 1913 in osebnosti, ki je pomembno vplivala na Kosovelovo poetiko. Tagore je bil sam svoj prevajalec in je svoje bengalske izvirnike v želji, posnemati edvardijansko angleščino tistega časa, spremenil skoraj do nerazpoznavnosti – spreminjal je slog, podobe, ton pesmi in register jezika. V bengalsčini je bil literarni inovator na čelu avantgarde, ki je spremenil tok razvoja literatur na indijski podcelini; pisal je v pogovornem jeziku. V angleščini pa je bil 'bedni posnemovalec' romantične, viktorijanske in edvardijanske lirike, ukalupljen v ideologiji kolonializma (Sengupta, 2003). Ironično je, da je Nobelovo nagrado prejel za pesniško zbirko *Gitanjali*; ta je namreč s slabimi posnetki izvirnikov, ki so utrjevali stereotipne predstave o Indiji, krepila kolonialistični primež in zahodne literature po eni strani presunila s svojo eksotičnostjo, po drugi pa s svojo nenavadno domačnostjo (prav tam). Tudi Novak (2011, str. 93) o svojih pesmih iz zbirke *Stibožjite* mdr. piše, da jih je 'na novo izpesnil' za angleški in srbski prevod.

dejstev in kulturno-specifičnih referenc. Tudi dodajanje opomb sicer ni enoznačno, saj po eni strani besedilo obogati, ko mu doda zgodovinski in literarni kontekst, po drugi pa zoži nabor možnih interpretacij. Hellewell (2013, str. 61) na primeru angleškega prevoda Zajčevega *Krokarja* omenja še težavo, da so besede hkrati nosilci sporočilnosti in zvočnih učinkov – tipičen primer so tudi ponavljajoči se Kosovelovi *bori* v eni njegovih zgodnejših pesmi *Bori* (več v razdelku 6.3 spodaj). Zaradi strukturnih razlik med jezikoma – besedni red, dolžina besed in naglasni vzorci, vzorci rime in ritma, ločila – ter nešteto semantičnih variacij prihaja med besediloma v slovenščini in angleščini do neskončnega števila nemogočih kombinacij sporočila in zvoka (Hellewell, 2013, str. 65).

5 Analiza Kosovelovih pesmi v angleškem prevodu

V tem razdelku pogledamo, kako so prevajalci pristopili k izboru Kosovelovih del za prevod v angleščino, katere vsebine so vključili v zbirke, da bi najbolj prepričljivo nagovorili angleško govoreče bralce, in kaj so zapisali o prevajanju Kosovela. Osredinimo se na objave iz razdelka 8.1, saj gre za zbirke, v celoti posvečene Kosovelovim pesmim in mislim. Opredelimo ključne značilnosti Kosovelove poezije, ki tega pesnika delajo posebnega in vrednega prevoda in jih mora dober literarni prevod zato ohraniti. Nato analiziramo izbrane pesmi v izvirniku in prevodih ter primerjamo in komentiramo njihove rešitve.

5.1 Prevajalci o zasnovi zbirk in prevajanju Kosovela

*Integrals*¹⁶ (Kosovel, 1989) je prva zbirka Kosovelove poezije v angleškem jeziku. Obsega 47 pesmi iz zbirke *Integrali* '26 (Kosovel, 1967); izbor in prevode je opravil William S. Heiliger, ki je uredil tudi prvo nemško izdajo *Integralov*. Heiliger govori o 'poetičnem ciklu *Integrali*', ki naj bi ga pesnik razdelil na naslednje sklope: realnost in pesnik, kaos in kozmos, nostalgija, družbeni protest, namišljene pokrajine, območje somraka. Heiliger tudi sam sledi tej 'Kosovelovi' delitvi v organizaciji zbirke. (Danes sicer vemo, da Kosovel v svoji zapuščini ni pustil namigov, kako razumeti in razvrščati njegov opus; organizacija *Integralov* '26 je avtorsko delo Antona Ocvirka.) Ta neobičajna, arhivska izdaja je v Sloveniji na voljo le v čitalnici NUK-a

¹⁶ S stališča izvirnosti in drugačnosti kot ključnih parametrov prevodne literature je morda nekoliko neposrečeno, da so angleško zbirko poimenovali *Integrals*, četudi gre za prevod zbirke *Integrali* '26 (Kosovel, 1967). Danes je namreč jasno, da so konsi tisto, kar dela Kosovela izjemnega v svetovnem merilu – njegove konstruktivistične pesmi iz zbirke *Integrali* so umetniški višek mednarodnega konstruktivizma (Kreft, 1984, str. 224) –, zato bi veljalo za mednarodne bralce izpostaviti ta unikatni vidik njegove poezije.

in v Kosovelovi sobi Knjižnice Sežana. Natisnjena je na barvne liste različnih debelin, zvezane z vrvico, naslovnica in zadnja platnica pa sta iz zelene in rdeče pleksi plastike. Z besedami *Srečko*, *Integrals* in *Kosovel*, prilepljenimi v obliki črke S na plastično naslovnico, deluje kot šolski projekt pri likovnem pouku in predstavlja svojevrsten poklon Kosovelovi poetični igrivosti. Ta zbirka ima le kratek uvod na dveh straneh in nima niti kazala niti ni oštevilčena.

Integrals (Kosovel, 1998) je prevod zbirke *Integrali* '26 iz leta 1967. Vsebuje 155 prevedenih pesmi in v zasnovi sledi izvirni Ocvirkovi delitvi na štiri vsebinske sklope¹⁷ integralov, od katerih so nekateri, kot vemo danes, pravzaprav konsi in jim ne moremo reči integrali (več v Vrečko, 2011). Prevajalki sta prevedli vsaka polovico zbirke, vse prevode pa je lektorsko pregledal naravni govorec angleščine Phillip Burt, ki je svetoval zlasti glede sloga. Njihova prevajalska strategija je bila ustvariti nemogoče, tj. ohraniti sporočilo izvirnika in hkrati prenesti ritem, melodijo in rimo (Kocijančič-Pokorn idr., 1998, str. 20). Prevajalcem se je zdela forma kot konstitutivni element Kosovelove poezije izjemno pomembna, vseeno pa je imela prednost sporočilnost, če sta si pri prevodu prišli navzkriž. '... včasih /je bilo/ treba eno žrtvovati zavaljo drugega /.../, da bi pesem delovala v prevodu' (Kosovel, 2004, str. 157). Prevajalci v uvodu tudi komentirajo, da se je pri njihovem prenosu v angleščino marsikakšen drobec Kosovelove genialnosti neizogibno izgubil (Kocijančič-Pokorn idr., 1998, str. 20).

V smislu leksikalnih zagat pri prevajanju omenijo prevajalci le eno, in sicer Kosovelovega 'človeka', ki so ga prevajali z generičnim 'man' oz. 'men'. Pojasnijo, da se ta izraz nanaša tako na moške kot ženske in se bralcem opravičijo za nenameravano maskulinizacijo besedil. Tu dodajmo, da je takšno opravičilo bralcem v angleščini nepotrebno, saj naravni govorec angleškega jezika generične rabe besede 'man' ne more dojemati kot izključujoče do žensk. Pojasnilo bi bilo potrebno le slovenskemu avtorju oziroma bralcu prevoda, če ta ne bi poznal zakonitosti angleškega jezika.

Dobra polovica pesmi iz zbirke *Integrals* (Kosovel, 1998) je s sedmimi dodatnimi pesmimi in kolažem *Leteča ladja* ponovno izšla kot *Man in a Magic Square: Poems* (Kosovel, 2004). Gre za prevode iste trojice.

---

¹⁷ Gre za sklope: antagonizmi v Evropi, usoda Slovencev pod pritiski poitalijančevanja, nova lirična poezija ter kaos in kozmos s ponavljajočimi vizijami smrti. To je delitev, ki si jo je zamislil Ocvirk.

Podoben prevajalski trio so Bert Pribac, avstralski Slovenec in pesnik, rojen v Istri, Teja Brooks Pribac, prevajalka, in njen mož David Brooks, avstralski pesnik in izredni profesor na Univerzi v Sydneyju, ki so podpisani pod zbirko *The Golden Boat: Selected Poems of Srečko Kosovel* (Kosovel, 2008a). Pribac je bil že prej prevedel preko 500 Kosovelovih pesmi, od katerih so jih v zbirko, ki je izšla pri ugledni britanski založbi Salt, vključili 119. Brooks Pribac je pomagala pri prevodih, Brooks pa je poskrbel za končno angleško lekturo. Brooks v uvodu zbirke (2008, str. 11–12) piše o prevajanju poezije kot o minskem polju. Omenja številne dileme, ko se mora prevajalec odločati med – na eni strani – brušenjem ostrih robov jezika in ubeseditvijo, ki v ciljnem jeziku zveni najlepše, najbolj naravno, ter – na drugi strani – med poustvarjanjem pesmi v vsej njeni nenavadnosti in drugačnosti. Pri prevajanju Kosovelovih pesmi v *The Golden Boat* je bila v ospredju slednja strategija.

Brooks tudi opozarja na paradoks prevajanja istega opusa s strani več prevajalcev, ko se prevajalci vedno znova znajdejo pod pritiskom narediti bolje in predvsem drugače od predhodnikov¹⁸. Prevodi naj bi bili vselej novi, izvirni, kar je za prevajalce hudo breme. Toda Brooks se s tem pristopom ne strinja, nasprotno, prepričan je, da iskanje vedno novih in drugačnih ubeseditiv in oblik vodi v vedno slabše prevode. Kajti če prevajalec posamezen verz ali celo kitico prevede enako, kot jo je že kdo pred njim, je to za Brooksa dokaz, da imamo pred seboj najboljšo možno dikcijo v ciljnem jeziku. Pri prevodih pesmi v zbirki *The Golden Boat* je bil torej cilj poiskati najboljšo angleško inačico. Ta je hkrati pogosto, kot se je izkazalo, tudi prva, ki pride na misel (Brooks, 2008, str. 12).

Vključene so pesmi iz Ocvirkovih *Integralov* '26 (Kosovel, 1967) in novejša dela, ki so prvič izšla po letu 1974 in v zbirki *Ikarjev sen* (Kosovel, 2005), poleg tega pa tudi Kosovelova zgodnejša dela, zajeta v Ocvirkovi *Srečko Kosovel: Zbrano delo* (1964). Tuje kritike so tak uredniški izbor pohvalile, saj bralcu omogoča spoznati Kosovela skozi vsa obdobja ustvarjanja in ne le v zadnjem, ki je postalo najbolj cenjeno (Henry, 2010). Prevajalci so upoštevali Kosovelove opombe ob nekaterih pesmih in jih vključili v prevode. Posebej dragoceni so prevodi pesmi iz tretjega sklopa, saj je vmes nekaj prvih angleških prevodov, med drugim *When Spring Arrives*.

¹⁸ Ta način razmišljanja vidimo pri Jelnikar in Siegel Carlson (2010, str. xx), ki pišeta, da kot prevajalki lahko le upata, da jima 'bo uspelo pri pesmih, ki so pravi biseri, poudariti vidik, ki ga predhodnikom ni'.

Tudi zbirka *Look Back, Look Ahead: The Selected Poems of Srečko Kosovel* (Kosovel, 2010b) prinaša pesmi različnih slogov, tudi bolj zgodnje impresionistične. Izbor in prevod sta opravili Ana Jelnikar in Barbara Siegel Carlson, ki sta sicer podpisani tudi pod prevode v *Open* (Kosovel, 2018), manifest *Mehanikom!/To Mechanics!* (Kosovel, 2016), izbor devetih pesmi *Bitter Without Meaning* (Kosovel, 2008b) in številne druge. Siegel Carlson je pesnica, literarna prevajalka in lektorica ter urednica, Jelnikar pa strokovnjakinja za kulturne in literarne povezave med Indijo in Slovenijo ter izvrstna poznavalka Kosovelovega dela; podrobno je raziskovala poetološke univerzalije v delih Kosovela in Tagoreja ter vpliv slednjega na Kosovelovo delo¹⁹. Jackson (2010, str. x) označi prevode v *Look Back, Look Ahead* kot pesmi v sodobni, pogovorni angleščini, ki odsevajo Kosovelov jezik in v katerih so bile odpravljene nekatere napake starih prevodov (ni pojasnjeno, katere). S takšnim novim prevodom se Kosovel predstavlja angleško govorečemu bralstvu kot velikan poezije svojega časa, katerega delo prodorno nagovarja tudi nas v kaotičnem sodobnem svetu (Jackson, 2010, str. x). Tudi tukaj prevajalki (Siegel Carlson in Jelnikar, 2010, str. xvii) komentirata, da sta iskali ravnotežje med Kosovelovim sporočilom, kot sta ga sami razbrali iz izvirnikov, in angleškimi različicami pesmi, ki *delujejo* v ciljnem jeziku (tj. *effective poems in English*). Zato sta pogosto spreminjali sintakso oziroma strukturo verzov, rime v izvirniku pa nadomeščali s kombinacijo ponovitev, inverzij, konsonanc in asonanc za primerljiv učinek v angleščini (Siegel Carlson in Jelnikar, 2010, str. xviii).

V zbirko so uvrščene pesmi, za katere prevajalki menita, da jih je najlažje prevesti brez velikih izgub in predstaviti sodobnemu bralcu kot aktualne in zanimive. V smislu vrstnega reda sta se namenoma izognili kronološkemu in urejanju po slogih, da bi tudi na ta način poudarili 'kaotično heterogenost' Kosovelove poetike (Siegel Carlson in Jelnikar, 2010, str. xx).

V uvodu k svojim prevodom izbranih pesmi, ki so bile objavljene v reviji *Apokalipsa* (Kosovel, 2003), prevajalec Jure Novak komentira, da se njegovih prevodov ne sme dojemati kot umetniška dela, ker da so le pripomočki za dvojezično branje Kosovela

---

¹⁹ Kosovel v svojih esejih in zabeležkah, tudi pesmih največkrat od vseh tujih pesnikov omenja prav Tagoreja (Jelnikar, 2009, str. 10). Med pesnikoma je veliko vzporednic: oba sta čutila, da sta kronista nove dobe, ko je lokalne probleme ključno razumeti v globalni perspektivi in rešitve iskati s sodelovanjem na svetovni ravni. Kljub geografski razdalji sta se oba boleče zavedala zgodovinske realnosti svojega časa, ki sta ga definirali kolonialna nadvlada peščice zahodnih sil in okovi kapitalizma. Združevala ju je želja po uporabi okupacijske sili v imenu kulture, jezika in zgodovine – želja preseči delitev na zahodno in vzhodno (literarno) poloblo je pri Tagoreju izhajala iz kolonialne realnosti indijske podceline, pri Kosovelu pa iz fašističnih pritiskov na primorske Slovence po letu 1920 (Jelnikar, 2009, str. 11–20).

(toda publikacija žal ni dvojezična). Kosovelove genialne sinteze različnih stilov, vsebinskih referenc in zvočnih učinkov je po Novakovo nemogoče prevesti, zato jih je treba brati v originalu. Po številnih neuspešnih poskusih, ohranjati izvirna rimo in ritem v angleških prevodih, je Novak obupal in se raje osredotočil na 'moč maloštevilnih, a natančno odbranih besed in podob, ki jih z njimi slika Kosovel' (Kosovel, 2003, str. 47). Onomatopejo in zvočne učinke je skušal ohraniti.

Zbirka Kosovelovih pesmi in drugih zapisov *Open* (Kosovel, 2018) je kombinacija prevodov iz *Look Back, Look Ahead* (Kosovel, 2010b) in *The Golden Boat* (Kosovel, 2008a) ter dodatnih dnevniških in drugih zapisov, ki sta jih prevedli Ana Jelnikar in Barbara Siegel Carlson. Zbirka z naslovom *A Shot in a Silence* (Kosovel, 2017) je najkrajša, vsebuje le 10 pesmi in dva dodatna zapisa Kosovelovih razmišljanj, a je (edina) opremljena z avtorskimi ilustracijami²⁰. Prevajalca sta Bert Pribac in Alenka Ropret ob jezikovnem pregledu Davida Brooksa.

Vse zbirke, navedene v razdelku 8.1 razen *A Shot in a Silence*, imajo bolj ali manj obsežne uvode in/ali na koncu spremne komentarje, ki so jih napisali prevajalci (Kocijančič–Pokorn, 1998; Kocijančič Pokorn idr., 2004; Brooks, 2008; Jackson, 2010; Siegel Carlson in Jelnikar, 2010; Jelnikar, 2010) oziroma literarni teoretiki (Vrečko; 2004), da bi bralcem pomagali razumeti zgodovinski in kulturni kontekst Kosovelove poezije. Pojasnjene so podrobnosti njegovega kratkega življenja, literarna gibanja, ki so sooblikovala njegov pesniški izraz, in glavne značilnosti njegove poetike. Prevodi sami ne vsebujejo razlag²¹, zato so te k posameznim pesmim običajno dodane na koncu zbirk. Prevajalci tam na kratko pojasnijo kulturno-specifične reference (npr. *SHS is the abbreviation for the Kindgom of Serbs, Croats and Slovenes / 1918–1929/* pri *Cons: 4*) in kontekst posameznih pesmi (npr. *In the manuscript version, the original ticket to one of the shows was glued to the page above the title.* pri *Circus Kludsky: Seat No. 461*) – oba primera sta iz Kosovel 1998. Ponekod je pojasnjena jezikovna igrivost Kosovelove poezije (*'Ee-ab' is the bray of a donkey* pri *Cons 5* v Kosovel, 2010b). V vseh zbirkah so opombe sicer dokaj skope in jih ni zelo veliko; verjetno zato, ker so prevajalci želeli zagotoviti le nujno potrebno medjezikovno in medkulturno informacijo, v interpretacijo pesmi pa si niso drznili posegati.

²⁰ Ilustriran je sicer tudi dvojezični strip Potuhnjeni tipi (Kosovel in Štular, 2021).

²¹ Razlaga je v pesmi odveč, sodi kvečjemu v opombe (Novak, 2011b, str. 183).

Dvojezična zasnova je izjema. Edina knjižna zbirka, ki omogoča vzporedno branje Kosovela v slovenščini in angleščini, je *Look Back, Look Ahead* (Kosovel, 2010b). Prevajanje v tandemu oziroma trojici pa je pravilo: pri vseh zbirkah z izjemo prve – Heiligerjevih angleških *Integrals* (Kosovel, 1989) – je sodelovalo več prevajalcev. V ekipi sta vedno Slovenec in naravni govorec angleščine, pri jezikovnem pregledu pa običajno sodeluje pesnik ali komparativist (Brooks, Jackson); med prevajalci ni vedno pesnika (prevod *Integrals* iz leta 1998 je bil celo študentski projekt (Jerin, 2024)). Nadalje, kljub pomenu, ki ga je Kosovel pripisoval formi pesmi – uporabljeni tipografiji, vizualnim elementom in razporeditvi besed na papirju, s katerimi je udeležan temeljno, prostorsko zahtevo literarnega konstruktivizma, ki je pesnika izenačil z inženirjem, umetnost pa z življenjem (Vrečko, 2011, str. 299–300) –, pregledane angleške zbirke precej sramežljivo naslavljajo ta konstitutivni moment Kosovelove poezije. Najbolj drzne so *Integrals* (Kosovel 1998), *Man in a Magic Square* (Kosovel, 2004) in *Open* (Kosovel, 2018), ki se poslužujejo raznovrstne tipografije (variirata velikost, odebelitev, vrsta) in različnih poravnav besedila, vmes so tudi črte in zapisi v kvadratih, ki skušajo posnemati Kosovelov rokopis pesmi. *Open* je oblikovno precej razgibana, kombinira črno ozadje in beli tisk z belim ozadjem in črnim tiskom, besedilo je natisnjeno v vse smeri, vmes so grafične ilustracije, dodana sta Kosovelov rokopis in njegova abstrahirana podoba.²² *Man in a Magic Square* se s kvadratnim formatom najbolj približa slovenski različici *Integralov* '26 (Kosovel, 1967), ki jih je vizualno zasnoval Jože Brumen, velikan slovenskega oblikovanja. Pisana in igriva je tudi prva angleška izdaja *Integrals* iz leta 1989.

5.2 Kaj Kosovela dela Kosovela – značilnosti njegove poezije

Zaradi strukturnih razlik med jezikoma pri prevodih poezije neizogibno prihaja do številnih odstopanj v ubeseditvi, vključno s spremembo besedne vrste (npr. samostalniškost angleščine v primerjavi s slovenščino), spremembo stavčne zgradbe (besedni red, glagolski način), številnih leksikalnih razlik (nepopolna ustreznost, različni registri), verznega ritma, zvočnosti in podobnega. Posamezne formalne razlike nas v tem poglavju ne zanimajo, saj so za učinkovit prevod nujne. Spremljamo le tipične značilnosti Kosovelove poetike in kako se te v analiziranih prevodih prenašajo v angleščino:

---

²² Tipografsko inovativnost pesnika odražajo tudi izdaje angleških prevodov njegovih pesmi v revijah *Invisible City* (1981), *Denver Quarterly* (1978) in *International Poetry Review* (1978).

- leksikalne posebnosti: Kosovelove novotvorbe; slogovna zaznamovanost, vključno z arhaizmi iz današnje perspektive; matematična leksika; slovenska leksika kot eksotika za angleško govorečega bralca (v funkciji tujke);
- geminacija (zaporedna ponovitev) glasov, zlogov, besed, sintaktičnih vzorcev ali celih verzov (ponavljanje učinkuje kot refren);
- zvočnost, ki izhaja iz aliteracij (soglasniškega stika), asonanc (samoglasniškega stika) in drugih ponavljajočih se zvočnih vzorcev ter onomatopeje, občasno tudi rime;
- vizualnost pesmi: geometrična postavitev besedila, ekspresivna raba tipografije (črke različnih velikosti, barv in vrst).

Oglejmo si zdaj izbrane Kosovelove pesmi in njihove objavljene prevode v angleški jezik. Izbor je arbitraren in povsem subjektiven, vodila pa ga želja po preučitvi prevajalskih izzivov pri prenosu čim bolj žanrsko raznovrstnih pesmi.

5.3 Pregled izbranih Kosovelovih pesmi v angleščini

Primerjava angleških prevodov Kosovelovih del je po eni strani hvaležno delo, saj je na voljo veliko gradiva, po drugi strani pa izjemno nehvaležno, saj ne poznamo okoliščin, ki so vplivale na nastanek prevodov, in motivov prevajalcev za posamezne odločitve. Za vsako rešitvijo gotovo stoji tehten argument, v nadaljevanju pa v luči značilnosti Kosovelovega verza predstavljamo svoj pogled na to, kako njegova 'kompleksna tekstura odnosov med zvenom in pomenom' deluje v angleščini. Delno se naslanjamo na Vevarjev (2013, str. 103–112) trihotomni prevodni model semantike, estetike in pragmatike, ki po Vevarju z vsakokratno kalibracijo treh sicer enakovrednih kategorij v smeri dominantne omogoča minimalne prevodne izgube. Za dodatno mnenje smo prosili dva naravna govorca angleščine²³: prevode brez navedbe prevajalcev sta brala vzporedno in jih primerjala. Ker ne gre za strokovnjaka, smo ju prosili predvsem za splošno oceno – kaj jima zveni bolje in ju bolj prepričljivo nagovori. Uvodoma smo jima na kratko predstavili ozadje Kosovelovega življenja in značilnosti njegovega literarnega izraza. Njuna mnenja so predstavljena pri vsaki obravnavani pesmi kot sestavni del komentarja.

---

²³ Gre za Stuja Hayesa, predavatelja s predmetnega področja turizem na Univerzi Otago na Novi Zelandiji, ki sicer izhaja iz Velike Britanije, in Joshua Rocchia, Američana, ki že leta živi in dela (mdr. kot prevajalec) v Sloveniji.

Vsi analizirani prevodi imajo sicer več skupnih značilnosti. Prevajalci so v pesmih ohranjali kulturno-specifične reference, zato prevodi niso 'lahko berljivi' (naj dodamo, da tudi izvirniki niso). Ponavljajo se nekateri slovenski izrazi, npr. *burja*, *refoške*, ki so sicer pojasnjeni v opombah, v pesmi pa vnašajo za angleško govorečega bralca element eksotike in zakoličijo Kosovelovo edinstvenost v času in prostoru. Ravno zaradi številnih izvenbesedilnih referenc, ki delujejo angleškemu bralcem tuje, pa tudi zaradi časovne odmaknjenosti besedil, ki delujejo tuje vsakemu bralcu, tudi slovenskemu, ne moremo govoriti o podomačenem tipu prevoda. V smislu ohranitve sporočila oziroma forme, kadar oboje ni mogoče, so prevajalci dali prednost sporočilu pesmi pred obliko, kar včasih pomeni izgubo ritma in zvočnih učinkov (npr. *Bori*). Najdemo tudi primere, ko so se na račun manjšega odstopanja od sporočila izvirnika odločili ohraniti zvočno ali vizualno podobo pesmi (npr. *Jubilej* oziroma *Srce v alkoholu*). Praktično vsi prevodi so pisani v sodobnem jeziku, le Lavrinovi (1962; Lavrin in Slodnjak, 1965) zvenijo arhaično in njegovega angleškega Kosovela vrnejo v čas pred zgodovinsko avantgardo ter zato delujejo zaznamovano in potujejo.

Bori

Ena zgodnejših in hkrati najboljših Kosovelovih pesmi kaže, da je zelo zgodaj dosegel pesniško zrelost (Novak, 2005, str. 14). Po formalni strukturi je balada, ki v notranjem monologu postopoma prehaja od opisa narave k notranji stiski, čustvena napetost pa se stopnjuje do občutka neznosne bolečine in samote. Metafora črnega bora opeva kraško pokrajino in tamkajšnje ponosne, trdožive ljudi.²⁴ S ponovitvami (*bori*, *grozji*, *trudni*) učinkovito ustvari moreče vzdušje fašističnih pritiskov na Primorskem v 20. letih prejšnjega stoletja. Verz je evfonično bogat zaradi aliteracije črke *b*, ki zveni bojevito v kombinaciji s homonimoma, ki se skrivata za besedo *bori*: kot samostalnik pomeni drevo, če pa ga beremo kot glagol, gre za velelnik od *boriti se*. Številne ponovitve besede *bori* v prvi kitici kličejo k uporabi, ki pa preide v resignacijo z uporabo retoričnega vprašanja v tretji. Pesem ilustrira Kosovelov globoko osebni pesniški izraz in stoji trdno kot črni bor na Krasu: rimo in metrično shemo nadomešča ponavljanje celih končnih besed (*grozji*, *bratje*, *mati*, *oče*), organizacijo besedila pa dopolnjujeta geminacija (ponavljanje številnih besed, zlasti

---

²⁴ Jelnikar (2010, str. 213) izpostavi ironijo, da je črni bor na Krasu pravzaprav tujerodna vrsta. Toda uporabljali so ga za pogozdovanje, saj je uspešno preprečeval erozijo zemlje zaradi burje. Kosovelov oče je bil zelo aktiven pri iniciativah za reševanje težav z nerodovito zemljo in pomanjkanjem vode in je upal, da se bo tudi Srečko usmeril v praktični poklic, kjer bo lahko nadaljeval njegovo delo (prav tam, str. 202).

večkratne ponovitve besede *bori*), anafora (ponovitve besed *ali*, *ko da* na začetkih verzov) in semantični paralelizem (*tibi grozi* / *nemi grozi*). Metrična shema je prosta, saj ne sledi klasičnim pravilom zveznega metra in ne uporablja rime, a ker ima večina verzov 8 zlogov, dobimo občutek ritmične urejenosti. Redki verzi, ki so daljši (npr. *kakor v trudnih, ubitih sanjah*), delujejo kot namerni ritmični premiki in poudarki. Takšna zgradba prepričljivo izrazi občutke stiske in brezizhodnosti, zaradi ritma pa pesem zveni skoraj kot molitev. Lirski moment izhaja tudi iz stilno zaznamovane ali za današnje razmere arhaične leksike (*bolna duša; bolni bratje; trudno šepetajo, trudno sanjajoči, v trudnih sanjah*).

Ob pregledu prevodov (preglednica 1) moramo v prvi vrsti ugotoviti, da zvočni učinki prevodov ne dosegajo izvirnika: vsi trije se na različne načine oddaljujejo od izvirnega ritma in tona Kosovelove pesmi. Enotnost verza je ritmično razbita zaradi predolghih ali prekratkih skladenjskih struktur (*Bori, bori, temni bori – Dark pines; v jasni noči se čez gore – over the mountain in the silent night*). Namesto besede *horror*, ki so jo uporabili vsi prevajalci, bi melodiko prvega verza učinkoviteje ujeli z besedo *dread*, saj se število zlogov tako zmanjša (*Pines, pines in silent dread, / pines, pines in voiceless dread*). V Pribčevem prevodu (Kosovel, 2008a, str. 30) opazimo celo opustitve ponovitev besede *bori* v prvi kitici, ki je ključni element pesmi, saj vzpostavi njen ton in nosi njeno sporočilo. Ob zavedanju, da je ponavljanje osnovni motor pesniškega jezika, njegov integralni in ključni gradnik, se nam zdi opuščanje ponavljanja v prevodu kritična napaka, ki kaže na 'katastrofalno nerazumevanje narave pesniškega jezika nasploh in prostega verza še posebej' (Novak, 2011b, str. 74). Na ta način se izgubi mučen učinek aliteracij besed *bori*, glavnih nosilcev čustvenega naboja pesmi. Povedano drugače: zven, ki je konstitutivni element sporočilnosti tako v tej konkretni pesmi kot pri Kosovelu nasploh, v tem prevodu torej ne more pomeniti, saj ga ni.

Verz *in a heavy, exhausted murmur/whisper* (Kosovel, 2008a; Kosovel, 2010b) ustvari vtis teže in utrujenosti, toda hkrati razbije ritem in zabriše učinek aliteracije izvirnika: *težko, trudno*. Alternativna (povsem teoretična) ubeseditvev *they whisper, worn with woe* bi ohranila ritmično strukturo, uporabila aliteracijo in poleg tega ponovno namignila na odmik od sedanjosti. V Kosovel 2010b in Kosovel 2003 opazimo več poskusov aliteracij (*heavily, wearily; sick soul leans; sick soul stoops*), toda učinek se ne razvije docela, saj sledijo sintagme, ki zvenijo togo in okorno (npr. *I can hear stifled voices and can't sleep again; they stride heavily, wearily / over rocky vales*).

Preglednica 1: 'Bori' in različni angleški prevodi

Bori (Kosovel, 1946, str. 62)	Pines (Kosovel, 2008a, str. 30)	Pines (Kosovel, 2010b, str. 19)	Pines (Kosovel, 2003, str. 49)
<i>Bori, bori v tibi grozi bori, bori v nemi grozi, bori, bori, bori, bori!</i>	<i>Pines, pines, in silent horror, pines in mute horror, pines, pines, pines!</i>	<i>Pines, pines, in silent horror, Pines, pines in mute horror, pines, pines, pines, pines!</i>	<i>Pines, pines in silent horror, Pines, pines in mute horror, pines, pines, pines, pines!</i>
<i>Bori, bori, temni bori kakor stražniki pod goro preko kamenite gmajne težko, trudno šepetajo.</i>	<i>Dark pines like sentinels below the mountain across the stony paddocks in a heavy, exhausted murmur.</i>	<i>Pines, pines, dark pines like sentries of the mountain swaying over the rocky woods in a heavy, exhausted whisper.</i>	<i>Pines, pines, dark pines like watchmen beneath the mount they trudge heavily, wearily over rocky vales.</i>
<i>Kadar bolna duša skloni v jasni noči se čez gore, čujem pritajene zvoke in ne morem več zaspati.</i>	<i>When a suffering soul bends on a clear night over the mountain I can hear stifled voices and can't sleep again.</i>	<i>When a sick soul stoops on a clear mountain night, I hear the muffled sounds and can't go back to sleep.</i>	<i>When a sick soul leans over the mountain in the silent night, I hear hidden sounds and can no longer sleep.</i>
<i>»Trudno sanjajoči bori, ali umirajo mi bratje, ali umira moja mati, ali kliče me moj oče?«</i>	<i>Wearily, dreaming pines, are my brothers dying, is my mother dying and my father calling me?</i>	<i>Pines exhausted in dreams, are my brothers dying, is my mother dying and my father calling me?</i>	<i>Wearily dreaming pines, are my brothers dying, is my mother dying is my father calling?</i>
<i>Brez odgovora vršijo kakor v trudnih, ubitih sanjab, ko da umira moja mati ko da kliče me moj oče, ko da so mi bolni bratje.</i>	<i>Without answers they are rustling as if in a weary nightmare, as if my mother were dying, as if my father were calling, as if my brothers were suffering.</i>	<i>No answer only the swish of dead dreams as though my mother were dying, as though my father were calling, as though my brothers were sick.</i>	<i>Unanswering they whistle like in a weary broken dream as if my mother is dying, as if my father is calling, as if my brothers are sick.</i>

Kosovel 2010b v zadnji kitici poseže v formalno organizacijo besedila s tem, ko ustvari šest verzov namesto izvirnih pet. Takšna intervencija je dopustna, kadar jo legitimira rezultat – v tem primeru ritmično prožen, slogovno avtentičen in izrazno okreten verz. Dejansko se ritem v tej zaključni kitici razvije bolj skladno in estetsko prepričljivo kot v prejšnjih.

Ponekod moti ciljna leksika oziroma skladnja, ki po mnenju naravnih govorcev zveni vsiljeno ali celo ne obstaja (*wearily dreaming; hidden sounds; unanswering; I /.../ and can't sleep again; paddock*). Nihče od prevajalcev tudi ni prenesel zaznamovanega besednega reda v tretji, četrti in peti kitici (... *bolna duša /.../ skloni se; ali umirajo mi ...; ko da so mi bolni bratje*) niti zaznamovanega besednjaka (*trudno/-ih; bolna/-i*), zaradi česar prevodi – ob dokaj enostavni motiviki – slogovno delujejo poenostavljeno oziroma manj izrazno. Ker slogovnih potez originala, ki jih občutimo kot nesodobne, v prevodu ne kaže odpraviti (Vevar, 2013, str. 142), bi zgoraj zamenjava *suffering/sick* z npr. *ailing (soul)* dala verzom bolj jasen zgodovinski pečat. Dodatno lahko dobimo speven prvi verz tretje kitice s ponovitvami glasu 'l': *When an ailing soul leans low across / the mountains in the clearest night, ...*).

Pri vokativnem imenovalniku v četrti kitici, ko Kosovel nagovori stražnike pod goro, v prevodih umanjka oznaka za vokativ, ki je v angleški literarni dikciji običajna, v slovenščini pa ni potrebna. Uvodni *O* ali celo *Oh, ye* (*Oh, burdened pines in restless sleep*) bi učinkoviteje signaliziral nagovor in poudaril patos govora. Gre za primer latentne strukture v ciljnem jeziku oziroma za specifični jezikovni potencial angleškega izraznega aparata, ki bi ga prevajalec, četudi pod vtisom izvirnika, moral odkriti, da bi po Vevarju (2013, str. 138) ohranil slogovno-estetske kategorije besedila.

Če povzamemo značilnosti vseh treh prevodov, ugotovimo, da vsi trije zvesto prenašajo osnovni denotativni pomen izvirnika, do razlik pa pride na estetski in pragmatični ravni. Estetsko izstopa prevod iz Kosovel 2010b, ki z bolj ritmično in zvočno prefinjeno dikcijo (npr. *sick soul stoops*) ustvari izrazitejšo pesniško atmosfero, medtem ko je prevod iz Kosovel 2008a bolj 'oglat', poleg tega pa opušča ključne ponovitve, kar zmanjšuje njegovo zvočnost in čustveni naboj. Tudi prevod iz Kosovel 2003 z arhaično stilizacijo (npr. *they trudge heavily, wearily*) ustvarja nekoliko toga zvočno podobo. Pragmatično je prevod iz Kosovel 2010b najučinkovitejši – je čustveno sugestiv in gradi notranjo napetost, kar ustvari poglobljeno bralsko izkušnjo.

Alternativni prevod *Borov*

Iz zgornje analize semantičnih, estetskih in pragmatičnih značilnosti izvirnika ter primerjalnega pregleda obstoječih prevodov, v katerih so bile zaznane sistematične opustitve ritmičnih vzorcev, ponavljanj in stilne zaznamovanosti, predlagamo kot vajo v prostem slogu alternativni prevod (preglednica 2). Ta se v celoti naslanja na

obstoječe prevode in dobre rešitve v njih, a jih skuša modificirati na način, da prevod ohrani vse temeljne elemente Kosovelove poetike: urejeno ritmično sliko, ekspresivno funkcijo ponavljanj, stilno zaznamovano leksiko in motivirani, mestoma inverzni besedni red. Gre za povsem obrtniški izdelek, ki si ne drzne posegati na polje literarno-umetniškega, želi le ilustrirati rezultat sistematičnega pristopa k prevodu Kosovelove pesmi. Pomenljivo je, da sta ravno ta prevod brez omembe avtorja tudi naravna govorca, s katerima smo se posvetovali, označila za najboljšega (Hayes, 2025: 'najlepše se bere', 'v njem ni zaznati nerodnih ali okornih izrazov', 'ritem je izrazit', 'pesem je sugestivna in ima markanten zven'; Rocchio, 2025: 'prvi je metrično najboljši', 'ima pravi, tekoči flow', 'pesniški register je najbolj prepričljiv, recimo *ailing* namesto *sick* oziroma *suffering*, pa *worn with woe* je tudi zelo lepa rešitev'). Seveda pa ni skrivnost, da smo to vajo naredili le na primeru pesmi *Bori*, ki se je izkazala za najlažjo.

Preglednica 2: Alternativni angleški prevod pesmi Bori

Pines (alternativni prevod)

*Pines, pines in silent dread,
pines, pines in voiceless dread,
pines, pines, pines, pines!*

*Pines, pines, darkened pines,
like sentinels below the mountain
across the stony wilds,
they whisper, worn with woe.*

*When an ailing soul leans low across
the mountains in the clearest night,
I hear the muffled echoes rise
and can no longer sleep.*

*“Oh, burdened pines in restless sleep,
are those my brothers dying,
is that my mother dying,
is that my father calling me?”*

*Rustling on without reply,
as in weary, shattered dreams,
as if that is mother dying,
as if that is father calling,
as if those are brothers ailing.*

KONS

Lirični elementi v tej pesmi so razporeditev besedila v verze, nepravilen ritem (enozložnica *Kras* nas preseneti, zato misel zastane pri njej), novotvorba *žalostnejši*, inverzija besednega reda (*od duše njegove*), paradoksalna izjava v sredini (*Civilizacija je brez srca, srce je brez civilizacije.*) in vzklična ponovitev na koncu (*Usmiljenje! Usmiljenje!*). Kot je razvidno iz preglednice 2, je inverzijo prenesel le prevod v *Integrals* (1998), četudi ne v tem verzu, ampak v predhodnem (*sadder still*). A učinek je dosežen. Spremenljivost ritma, ki nas v izvirniku vodi k besedi *Kras*, kjer zastane glas, je v Heiligerjevemu prevodu (Cooper, 2003) porušena, saj je uporabil dve besedi v treh zlogih (*Karst-region*); poudarek je izgubljen. Heiliger je tudi najmanj zvesto sledil razporeditvi verzov in pri tem prezrl pomen ponovitve v središču kitice, zato je Kosovlovega paradoksa sploh ni izpeljal.²⁵ Tudi prevod končnega *Usmiljenja* ni povsem ustrezen: *Compassion* je pomensko bližje sočutju, po drugi strani pa tudi *Pity* (Kosovel, 1998) ne prenese pomena usmiljenja, saj kot vzklik izraža predvsem obžalovanje v smislu *O, kakšna škoda*. Najboljša rešitev se zato zdi *Mervy* (Kosovel, 2008a), kar potrjujejo tudi naravni govorci. Zaznamovanost besede *žalostnejši* se ni prenesla v nobenega od prevodov, medtem ko sta za zaključni nagovor *Gospod profesor* zanimiva tako rešitev *Professor, sir* (Kosovel, 1998), kot *Herr professor* (Kosovel, 2008a), ki nosi še dodatno konotacijo zgodovinskega konteksta.

Zanimiv je tudi pristop k prevodu sintagme *evropski človek*, Kosovlovega kompleksnega simbola zatona evropske kulture in vrednot, ključnega nosilca sporočila pesmi, ki očitno predstavlja torišče prevajalske negotovosti. V Kosovel 2008a in Kosovel 1998 je uporabljen posamostaljeni edninski pridevnik *European*, toda z bistveno razliko: v prvem kot *a tired European* in v drugem kot *the tired European*. V prvem primeru gre za generično branje, v drugem simbolno (Evropejec kot zgodovinski subjekt, nosilec evropske usode). V Cooper 2003 je uporabljena množinska oblika *Europeans*, ki bralca nagovori manj osebno in oslabi poetično moč. Četudi prevajalka v komentarju (Kocijančič-Pokorn idr., 1998, str. 21) pojasnjuje, da so Kosovlovega *človeka* prevajali z *man*, se tu za možnost *European man* niso odločili. Prevodi se torej že v prvem verzu razidejo na denotativni ravni, saj lahko le ugibamo, za katero možnost bi se spričo izraznih možnosti angleškega jezika odločil Kosovel.

²⁵ O ključnem pomenu ohranjanja ponovitev v prevodih smo sicer pisali že pri Borih. Tule pa še kratek komentar glede intertekstualne neskladnosti Heiligerjevih prevodov: v verzu *Evakuacija duš* se v Cooper 2003 edini ni odločil za glagolnik *evacuation*, ampak je uporabil *exhile*, medtem ko je *Evakuacijo duha* leta 1995 prevedel kot *Evacuation of the Spirit* (Taufner, 1995, str. 25).

Preglednica 3: 'Kons' in različice prevodov

KONS (Kosovel, 1967, str. 186)	KONS (Cooper, 2003, str. 207)	KONS (Kosovel, 2008a, str. 100)	KONS (Kosovel, 1998, str. 94)
<i>Truden evropski človek srmi žalostno v zlati večer, ki je še žalostnejši od duše njegove.</i>	<i>Exhausted Europeans stare into the golden sunset, which is even sadder than their souls.</i>	<i>A tired European stares sadly into the golden evening even sadder than his soul.</i>	<i>The tired European stares sadly into a golden evening sadder still than his soul.</i>
<i>Kras. Civilizacija je brez srca, srce je brez civilizacije. Izmučena borba. Evakuacija duš. Večer peče kot ogenj. Smrt Evrope! Usmiljenje! Usmiljenje! Gospod profesor, razumete življenje?</i>	<i>Karst-region. Culture in heartless. Battles of agony. Exile of souls. Evening burns as fire. Death of Europe! Compassion! Compassion! Professor, do you know life?</i>	<i>The Karst. A civilization without heart. A heart without civilization. An exhausting struggle. An evacuation of souls. The evening scorches like fire. Death of Europe! Mercy! Mercy! Herr professor, do you understand life?</i>	<i>The Karst. Civilization lacks a heart, the heart lacks civilization. An exhausted struggle. Evacuation of souls. The evening burns like fire. The death of Europe! Pity! Pity! Professor, sir, do you understand life?</i>

Kratki verzi izvirnika ustvarjajo fragmentiran, zgoščen ritem in stopnjujejo občutek naglice, notranje stiske, razpada, kar je skladno s Kosovelovo kritiko civilizacije in notranjega razkroja evropskega duha. Prevodi to zvočno arhitekturo solidno poustvarijo (z izjemo neposrečene rešitve *Karst-region*). Po mnenju naravnih govorcev najbolje zveni prevod v Kosovel 2008a, ki je ubeseden jasno in je slogovno najbolj skladen (Hayes, 2025; Rocchio, 2025).

Kons 5

Ta znameniti kons niza na videz nepovezane nelirične elemente v konfuzno strukturo, ki jo veže osamljena, a presenetljivo močna rima *žlatá/gnojá/I Á* (preglednica 4). Pesmi dajeta svojstven ritem geminacija (ponovitev ključnih besed *žlato* in *gnoj* v različnih sklonih in številke 0 ter enačaja =) in anafora (ponovitve besed *kdor (n)ima; ne potrebuje* na začetkih verzov), toda njena sporočilnost brez poznavanja vsebinskega ozadja ostane bralcu zakrita. Danes je jasno (npr. Kos, 2005; Vrečko, 2011), da oslovsko riganje 'I A' izhaja iz Nietzschejeve *Tako je govoril Zaratustra*, Kosovel pa ga je uporabil, da bi v pesem vnesel moment norčavosti in hkrati z njim na subverziven način izrazil nezaupnico obstoječemu kapitalističnemu svetu.²⁶

²⁶ Da je posthumno razumeti avtorja zahtevno forenzično literarno delo, kažejo številni drobci Kosovelove poezije, ki so bili dolgo narobe razumljeni oziroma se je njihovo dožemanje s časom spreminjalo. V izdaji *Integralov* '26 iz leta

Navdih za pesem je bil tudi kmetijski priročnik *Gnoj je zlato*, ki je Kosovela spodbudil k razmišljanju o nesmiselnosti kapitalizma. Uporaba matematične leksike in koncept paradoksa (*gnoj je zlato*) sta odraz vplivov literarnih gibanj tistega časa na pesnika. Brez najmanj teh informacij je pesem za bralca nedostopna in – kljub temu, da se je Kosovel upiral apoeziji na načelni ravni – povsem nesmiselna.

Preglednica 4: 'Kons. 5' in različice prevodov

hous. 5
 Gnoj je zlato
 in zlato je gnoj
 oboje = 0
 0 = ∞
 ∞ = 0
 A B <
 1, 2, 3
 Kdor ima dušo
 ne potrebuje zlata
 Kdor ima zlato
 ne potrebuje gnoja
 T A,

Faksimile rokopisa, preslikan iz
Integrals (1998)

Cons. 5

(Kosovel 1998: 40)

Manure is gold
 and gold is manure.
 Both = 0
 0 = ∞
 ∞ = 0
 A B <
 1, 2, 3.
 Whoever has no soul
 needs no gold,
 whoever has a soul
 needs no manure.

For sure.

Cons. 5 (Kosovel
 2004: 95)

*Dung is gold
 and gold is dung.
 Both = 0
 0 = ∞
 ∞ = 0
 A B <
 1, 2 3
 He who has no soul
 needs no gold
 he who has a soul
 needs no dung.
 EE-AW.*

CONS. 5 (Kosovel, 2010b, str. 73)

*Manure is gold
 and gold is manure.
 Both = 0
 0 = ∞
 ∞ = 0
 A B <
 1, 2, 3.
 Without a soul
 you don't need gold.
 With a soul
 you don't need manure.
 Ee-ab.*

Kons. 5 (Kosovel, 2008a, str. 76)

*Dung is gold
 and gold is dung.
 Both = 0
 0 = ∞
 ∞ = 0
 AB <
 1, 2, 3.
 Whoever has no soul
 doesn't need gold.
 Whoever has a soul
 doesn't need dung.
 EE-AW*

Ena sama rima in enostavna leksika, a vendar predstavlja prevajalski izziv. V prevodu iz leta 1998 Kosovelovega kultnega onomatopoetskega elementa ni, saj je poskušala prevajalka ohraniti nekaj izvirne rime *zlata/gnojá/I Á* s posrečeno kombinacijo *manúre/For síre* namesto iskanja ustreznice za oslovski 'I A'. Ta angleška rima vnese v prevod dodatno zvočno kvaliteto, ki je poudarjena tudi tipografsko, česar ne

1967 Ocvirk denimo konča Kons. 5 z velikim tiskanim odebeljenim 'J A', saj je tedaj tako interpretiral Kosovelov rokopis. Šele kasneje so ugotovili, da gre verjetno za 'I A'.

zasledimo v nobenem drugem prevodu. V prevodu iz leta 2004 je prevajalka rimo opustila in se odločila za angleški onomatopejski zapis *EE-AW*, ki se pojavi tudi v Pribčevem prevodu (Kosovel, 2008a). Tandem Jelnikar–Siegel Carlson uporabi različico *Ee-ab* (Kosovel, 2010b).²⁷ Leksikalne razlike, npr. *gnoj* kot *dung* oziroma *manure*, v smislu kakovosti prevoda in berljivosti ne igrajo bistvene vloge (četudi je naravni govorec Hayes (2025) komentiral, da mu *dung* zveni bolj primerno), razen v prevodu iz leta 1998, kjer je, kot že omenjeno, prevajalka s pomočjo *manure* izpeljala rimo *manúre/For síure*. Prevod iz leta 2004 je edini, ki na koncu po nepotrebnem uporabi maskulinizirani *he who* za *kedor*, vsi ostali prevodi se temu uspešno izognejo (s *whoever* ali generičnim *you*). V prevodih opazimo tudi različno rabo ločil in tipografije (raba velikih tiskanih črk), kar pa ne vpliva bistveno na učinek prevedenih pesmi. Pribčev prevod edini ohranja izvirni naslov pesmi (Kons. 5, zapisano s k-jem in ne s c-jem kot v vseh ostalih prevodih). Naravnima govorcema zveni najboljše prevod iz Kosovel 2004 (Hayes, 2025; Rocchio, 2025).

Zvočne učinke onomatopeje so tudi v drugih prevodih Kosovelovih pesmi prevajalci v angleščino praviloma prenašali različno (preglednica 5 kaže primere iz štirih pesmi). Zdi se nemogoče poustvariti učinek oštevanja, ki ga zbudi slovenska geminacija *Ti. Ti. Ti.*, glasovi na koncu *Lorda Radića* pa so enako konfuzni tako za slovenskega kot angleškega bralca.

'Lirski trenutek, četudi izjemno kratek, budi upanje', kot se je slikovito izrazil Jackson (2010, str. x), zato je ključno, da se lirski elementi, če je le mogoče, v prevodu ohranijo. Dva prevoda *Ecce Homo*, kjer pesem vežeta skupaj šibki rimi na začetku in koncu (*ne poznam/kam* in *umreti/razumeti*) ilustrirata razliko med pesmijo, ki je v prevodu to liričnost ohranila, in drugo, ki je ni uspela in zato prej dobiva konture proze (preglednica 6). Lavrinov prevod sicer zaradi uporabe pesniških form, ki spominjajo na edvardijansko poezijo, deluje mnogo bolj staromodno od izvirnika. To je skladno z Vevarjevimi ugotovitvami, da če v prevodu ne oslabimo (relativiziramo) jasnega odtisa epohe, pride ta premočno do izraza (2013, str. 142). Tudi naravna govorca sta kot boljši prevod izbrala tistega iz Kosovel 2008a, ki da je estetsko uravnotežen in jezikovno korekten, Lavrinovega pa zavrnila kot razvlečenega in prenasičenega (zlasti zadnji verz *You won't grasp this, I'm sure, but you may try.*) pa tudi pretirano arhaičnega (Hayes, 2025; Rocchio, 2025).

²⁷ Zanimivo je, da nihče od prevajalcev ni uporabil onomatopoetičnega zapisa, ki se kot najpogostejši ali celo edini pojavlja v velikih slovarjih angleškega jezika, in sicer *bee-baw* (Oxford Advanced Learner's Dictionary, Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus) oziroma *beebaw* (Collins).

Preglednica 5: Izseki iz štirih pesmi z angleškimi prevodi

Pesem št. X (Kosovel, 1967, str. 144)	Poem no. X (Kosovel, 1989, str. np, Kosovel, 1998, str. 49, Kosovel, 2008a, str. 82)	Poem no. X (Kosovel, 2010b, str. 87)
<i>Pij, Pij, Pij, Kb.</i> <i>KH. KH. KH.</i> Ej, hej (Kosovel 1967: 162)	<i>Pij, Pij, Pij, Kb.</i> <i>KH. KH. KH.</i> Hey hey (Kosovel 1998: 69)	<i>P333, P333, P333, Kb</i> <i>KH, KH, KH.</i>
<i>Ti. Ti. Ti.</i> <i>/.../</i> »Si tam?« / <i>Sam.</i>	<i>You. You. You.</i> <i>/.../</i> »Who could that be?« / <i>Just me.</i>	
Lord Radić (Kosovel, 1967, str. 159)	Lord Radić (Kosovel, 1998, str. 66)	Lord Radić (Kosovel, 2008a, str. 91)
<i>Tu, tu, tu.</i> <i>Lu, lu, lu.</i>	<i>Toot, toot, toot.</i> <i>Pee, pee, pee.</i>	<i>Toot, toot, toot.</i> <i>Loo, loo, loo.</i>
Napis nad mestom (Kosovel 1967: 184)	A Sign above the City (Kosovel 1998: 92)	A Sign above the Town (Kosovel 2008a: 99)
<i>/.../</i> klap – klap – klap – klap moj čolnček v trap, <i>/.../</i>	<i>/.../</i> <i>clap – clap – clap – clap</i> <i>my little boat starts to trot, /.../</i>	<i>/.../</i> <i>clap – clap – clap – clap</i> <i>my little boat aslap /.../</i>

Preglednica 6: 'Ecce Homo' v angleščini iz leta 1962 in 2008

Ecce Homo (Kosovel, 1946, str. 299)	Ecce Homo (Lavrin, 1962, str. 55)	Ecce Homo (Kosovel, 2008a, str. 43)
<i>S teboj govorim, pa sem ti daleč.</i> <i>Senca je zrasla v tisoč senc.</i> <i>Sam sebe ne ločim v njih, ne poznam.</i> <i>Kako naj ti rečem, kam?</i>	<i>To Thee I speak, but Thou art far.</i> <i>My shadow into a thousand shadows grown.</i> <i>I'm lost in them, I blunder all around.</i> <i>How can I ask Three: 'Whither bound?'</i>	<i>I speak with you, yet I'm far from you.</i> <i>A shadow grew to a thousand shadows.²⁸</i> <i>I can't tell myself apart, or know myself.</i>
<i>Mrzel pepel leži nad sencami.</i> ... ... <i>A nad nami</i> <i>melanholija sivih tlakov,</i> <i>mrličev, ki ne morejo umreti.</i>	<i>O'er the shadows are cold ashes strewn.</i> ... ... <i>And around me</i> <i>the melancholy dull-grey pavements</i> <i>Of the dead who cannot die.</i>	<i>How then can I know where?</i> <i>Cold ashes lie with the shadows.</i> ... ... <i>But above us</i> <i>the melancholy grays of pavement</i> <i>like corpses that can't die.</i>
<i>P.S. Vem, vi tega ne morete razumeti.</i>	<i>P.S. You won't grasp this, I'm sure, but you may try.</i>	<i>P.S. I know, you can't understand.</i>

²⁸ Kdove, ali je ustrezen prevod s *past simple* (A shadow *grew* to a thousand shadows)? Bi bil nemara boljši *present perfect* (A shadow *has grown* to a thousand shadows), glede na to, da v naslednjih verzih uporablja sedanjik in je treba torej izraziti to neposrednost in časovno bližino.

Spodaj še izsek 2. kitice *Jubileja* in *Grenko resnična brez tolažbe*, kjer je prevajalki ob manjši spremembi sporočila uspelo obdržati Kosovelovo melodijo (preglednica 7). Denotativnemu pomenu se v prevodni poeziji lahko odpovemo, ko je v nasprotju z drugimi principi, ki so v dani situaciji pomembnejši, npr. v tem primeru zvočni učinek rime.

Nekatere leksikalne rešitve v angleških prevodih Kosovelovih del so izjemno posrečene, npr. *point zero* za *ničšče* (*Jesen/Autumn*), *Gendarmes* za *Žandarji* (namesto nevtralnega ali celo sodobnoameriškega *Cops*). Kosovelov *etroplan* iz *Srca v alkoholu* (Kosovel, 1967, str. 138), njegovo protigravitacijsko plovilo, s katerim človek lebdi »2000 metrov v zraku / perspektive ni več« (Kosovel, 1967, str. 276), je v angleščini *etheroplane* (Kosovel, 1998, str. 46; Kosovel, 2010b, str. 183). V Kosovel 2008a (81) so za *etroplan* uporabili *the etherial*, kar že konotira onostranstvo in gre torej pri prevodu za eksplicitacijo, ko besedilo v ciljnem jeziku pove bralcu več od izvirnika. V isti pesmi opazimo domiselni prevod besede *špirit*, ki je v rokopisu tipografsko fragmentirana v dva dela in zapisana z velikimi tiskanimi črkami, pri čemer drugi del (*RIT*) vizualno dominira. V Kosovel 1998 (46) so besedo kreativno spremenili v *kvass*, kar je v opombah pojasnjeno kot *Russian alcoholic drink*. Gre sicer za pijačo, bolj podobno pivu kot žganju, toda osnovna sporočilnost je ohranjena, obenem pa je prevajalska rešitev uspešno reproducirala vizualni učinek izvirnika, saj fragment *ASS* prevzame podobno provokativno funkcijo. Prevoda v Kosovel 2008a (81) in Kosovel 2010 (183) uporabita besedo *spirit*, kar je pomensko ustrezno v smislu žgane pijače, toda vizualni učinek je za angleško govorečega bralca izgubljen.²⁹ Prenosi arhaične, tuje in novotvorjene leksike so izrazito težavni in imajo večinoma nevtralne ustreznice, npr. *aeroplan* (*aeroplane*) in *brzovlak* (*the express*), *truden* (*tired*), *priroda* (*nature*), *bolest* (*illness*); germanizem *befel* (*order*); srbizem tvornice (*factories*); (*pokrajina*) *budalosti* iz *Napisa nad mestom* (Kosovel, 1967, str. 184) kar kot *stupidity zone* (Kosovel 2008a: 99) oziroma *lanscape of stupidity* (Kosovel, 1998, str. 92). Pri novotvorbah se mora prevajalec včasih nujno zateči k interpretaciji, npr. *neblazirana resnica* (*Tujina in mi*, Kosovel, 1967, str. 154) kot *eager truth* (Kosovel, 1998, str. 61).

Pojavijo se tudi leksikalni spodrsljaji. Če vzamemo za primer *Jesen* (Kosovel, 1967, str. 176–177) in enačbo *genij* = *dub* + *razum*, opazimo, da je ta povsod prevedena kot *genius* = *spirit* + *reason*, kar zveni zavajajoče, saj *reason* resonira bolj kot *razlog*. Edino

²⁹ V Kosovel 1989 (b.s.) je grafični del pesmi povsem izpuščen. Verza /.../ *Prostor O ∞ O / etroplan*, se v prevodu poenostavljeno pojavita kot *Space. / Spacecraft*.

Heiliger je uspel sporočilo ujeti z bolj eksaktnim *genius* = *spirit* + *intellect* (Kosovel, 1978a, str. 133). Prevajalec poezije je najbolj natančen bralec te poezije, toda branja so lahko različna. V *podstrešnici mi druguje glad* – to socialrealistično izpoved iz iste pesmi, ki pomeni nekaj podobnega kot – sicer nič kaj lirično – *in the attic hunger is my companion* (Kosovel, 1998, str. 184) oziroma *hunger joins me in the attic* (Kosovel, 1989, str. b.s.), lahko kdo drug razume na popolnoma obrnjen način: *in the attic I have hunger for a friend* (Kosovel, 2008a, str. 116).

Preglednica 7 : Izsek iz 2. kitice 'Jubilej' in 'Grenko resnična brez tolažbe' z angleškima prevodoma

Jubilej (Kosovel, 1967, str. 155)	Jubilee (Kosovel, 1998, str. 63)	Grenko resnična brez tolažbe (Kosovel, 1976, str. 236)	Bitterly True, and with No Consolation (Kosovel, 1998, str. 142)
<i>Pridi, mraz!</i>	<i>Come, cold.</i>		
<i>Jasni obraz,</i>	<i>Face of gold,</i>	<i>Ti, ki ta pota</i>	
<i>zasij med nas!</i>	<i>shine upon us!</i>	<i>greš,</i>	<i>You, who weave</i>
<i>Kot zimsko srebro,</i>	<i>Look, time like</i>	<i>pravi ti božja dobrot,</i>	<i>this plot,</i>
<i>glej, teče čas:</i>	<i>winter silver flies:</i>	<i>ne smeš.</i>	<i>by the grace of God,</i>
<i>Naši napori</i>	<i>Our efforts</i>	<i>Haba.</i>	<i>must not.</i>
<i>v žrtvi in delu.</i>	<i>in work and sacrifice.</i>		<i>Haba.</i>

Sistematične razlike med prevodi naravnih govorcev angleščine in slovenskih prevajalcev niso izrazite, tu in tam se opazi le razlika med ameriško in angleško angleščino (npr. *Jesen* kot *Autumn* v 1998, 2008 in 2010 oziroma *Fall* v Kosovel, 1989). Tudi naravni govorcev angleščine, ki so primerjalno brali zgoraj obravnavane pesmi, niso nujno izbrali prevodov naravnih govorcev kot bolj učinkovitih in prepričljivih, kar je skladno z ugotovitvami Kocijančič Pokorn (2005), da je kakovost prevoda – njegova slogovna ustreznost, idiomatičnost in pomenska natančnost – odvisna predvsem od prevajalčevega kompetenčnega asortimana, prevajalske strategije in poznavanja izvirne ter ciljne kulture, ne pa toliko od maternega jezika ali smeri prevajanja. Nekaj je zapisov celotnih pesmi z malimi tiskanimi črkami, brez velikih začetnic in brez velikih tiskanih črk, tudi kadar v izvirniku so, npr. objave v *Denver Quarterly* (Kosovel, 1978a) in *International Poetry Review* (Kosovel, 1978b). Sicer je tipografija nevtralna in sledi pravopisnim zakonitostim oziroma posnema Kosovelove rokopise.

6 Zaključek

Pri Kosovelu se vse vrti okoli prevajanja: že način, kako je bil njegov opus predstavljen javnosti skozi posthumne izdaje njegovih del, je neke vrste *prevod* (Brooks, 2008, str. 11) oziroma *konstrukcija* (Dovič, 2005): Slovenci ga poznamo po interpretacijah literarnega establišmenta, svet pa ga spoznava preko nadaljnjih interpretacij prevajalcev.

Kosovel sodi med 16 slovenskih avtorjev, najbolj prevajanih v angleščino. Od okoli 300, katerih dela so do danes dobila prevode v angleški jezik, je Kosovel sicer v spodnji polovici skupaj z Edvardom Kocbekom, Ferijem Lainškom in Branetom Mozetičem, pri samem vrhu pa sta Evald Flisar in Tomaž Šalamun (s po 21 in 20 prevodi) (Zupan in Koletnik, 2023, str. 618). Angleških interpretacij in s tem različnih branj Kosovela v angleščini je torej relativno veliko. Razlikujejo se po leksikalnih izbirah in po stopnji, do katere so uspeli ohraniti ali na drugačen način poustvariti zvočne učinke pesmi. Razlikujejo se po načinu prenosa geminacije, enega Kosovelovih osrednjih poetoloških orodij, in upoštevanju vizualnega vidika pesmi. Podobni pa so si vsi prevodi v tem, da so zvesti osnovni sporočilnosti pesmi – kakorkoli jo posamezen prevajalec dojema – in da Kosovelovo zapuščino interpretirajo vzneseno, ponosno (kar se čuti iz vseh spremnih besed).

Jasno je, da sta oblika in vsebina pri poeziji neločljivi – pri konstruktivistih toliko bolj, saj razporeditev in oblika črk in besed na papirju razširita vsebino z dodatno dimenzijo in poezijo pretvarjata v besedno arhitekturo. Tega se je Ocvirk zavedal, zato je k oblikovanju kultne zbirke *Integrali '26* povabil inženirja, velikana slovenskega oblikovanja Jožeta Brumna, da je ustvaril knjigo, ki Kosovelove pesmi prevaja v vizualno govorico in tako ključno vpliva na razumevanje vsebine (Černe Oven, 2024, str. 76). Ta knjiga je povzročila revolucijo v slovenski poeziji in na ravni dizajna vstopila v kanon enakovredno vsebini, ki jo hrani. Pri prevajanju Kosovela v tuje jezike je zato smiselno upoštevati tudi vizualni vidik njegovega dela – poleg samih oblik pesmi, ki so zraščene z vsebino. Njegove zbirke naj bodo oblikovni presežki, enako, kot je ob upoštevanju konteksta izvenserijska njegova poezija. Tega vidika založniki angleških del Kosovela doslej niso naslavljali dovolj samozavestno, pri čemer pozitivno izstopajo *Man in a Magic Square* (Kosovel, 2004), *Open* (Kosovel, 2018) in *Integrali* (Kosovel, 1989).

Kosovelova univerzalna želja, preseči delitev na vzhod in zahod ter se osvoboditi spon politične nadvlade in kapitalizma, ga dela večno aktualnega. Hkrati zveni sodobno in tudi v današnjem času izgleda sveže, zato z lahkoto nagovarja bralce po vsem svetu. Njegovo pisanje je jezikovno inovativno in bogato s kulturno-specifičnimi referencami, zaradi česar je po drugi strani za tujega bralca tudi eksotičen in privlačen. Prevajalec njegovega dela mora zato dobro poznati njegovo življenje, umetniško pot in literarna gibanja, ki so ga oblikovala, da bi lahko razumel njegov pesniški izraz – njegove zvočne pesmi, njegovo arhitekturo besed, njegove intimne portrete Krasa – in zanj poiskal najboljše ustreznike. Pri tem se prevajalec ne sme bati odmikov, izpustov, dodatkov, če naj ustvari enako zvočno markantno, doživeto in prvinsko poezijo, kot je verz v originalu, če naj deluje enako izvirno (Vear, 2013, str. 39). Slogovno-zvočna atmosfera je pri Kosovelu ključna, zato bi morala biti prioriteta prevajalca iskati načine, kako konotacije Kosovelovih besednih slik uskladiti z zvočno orkestracijo jezika. Predpogoj za uspešen prevod je kombinacija znanj, omenjenih v razdelkih 4 in 5, standard pa bi moralo postati tudi dvojezično tiskanje pesmi, ki 'pesniški besedi vrača bistveno dostojanstvo' (Kocjančič, 1998). Prvo se je, kot smo videli, že uveljavilo kot praksa, medtem kot se za slednje založniki Kosovelovih del v angleščini doslej večinoma niso odločali (svetli izjemi, ki Kosovela ponujata vzporedno v slovenski in angleški različici, sta *Integrals* (Kosovel, 1998) in *Open* (Kosovel, 2018)).

Kosovel je v angleščini še kako živ tudi izven svoje poezije, ne nazadnje v konceptu virtualne globalne države NSK, katere uradni jezik je angleščina. Gre za utopični konstrukt države brez fizičnega teritorija, ki je zato inherentno transnacionalna in udejanja koncept enakih možnosti in pravic za vse, ne glede na nacionalno pripadnost, jezik in religijo. Vsakdo lahko postane njen državljan in se pridruži tej globalni skupnosti ter jo tvorno soustvarja (NSK State b. d.). Država je utemeljena na desetih načelih, ki posnemajo avantgardne manifeste in se berejo presenetljivo podobno kot Kosovelova razmišljanja o univerzalnih vrednotah in človečanstvu. Gre za množstvo umetniških kolektivov po vsem svetu, mdr. KonstruktK3 Collective, Zeniteum idr., ki vsak na svoj način udejanjajo poslanstvo umetnosti: ustvarjati za človeka svet, v katerem bo mogel živeti.

7 Pregled angleških prevodov del Srečka Kosovela do leta 2024

7.1 Zbirke Kosovelove poezije in drugih del

Kosovel, S. (2018). *Open: Selected Poems and Thoughts* (str. 113). Društvo Konstruktivist.

- Prevod Ana Jelnikar, Barbara Siegel Carlson, Bert Pribac, Teja Pribac, David Brooks
- Vključena dela: 55 pesmi in številne misli iz esejev, pisem in pesmi v prozi, vključno z manifestom *Mehanikom!*

Kosovel, S. (2017). *A Shot in a Silence* (2nd printing). Sanje.

- Prevod Bert Pribac, David Brooks, Alenka Ropret
- Vključena dela: 10 pesmi

Kosovel, S. (2010b). *Look Back, Look Ahead: The Selected Poems of Srečko Kosovel* (1st ed.). Ugly Duckling Press.

- Prevod Ana Jelnikar, Barbara Siegel Carlson
- Vključena dela: 77 pesmi
- Dvojezična izdaja

Kosovel, S. (2008a). *The Golden Boat: Selected Poems of Srečko Kosovel*. (str. 149) Salt.

- Prevod Bert Pribac, Teja Brooks Pribac, David Brooks
- Vključena dela: 119 pesmi

Kosovel, S. (2004). *Man in a Magic Square: Poems* (str. 159). Myra Locatelli; Mobitel.

- Prevod Nike Kocijančič-Pokorn, Katarina Jerin, Philip Burt
- Vključena dela: 85 pesmi

Kosovel, S. (1998). *Integrals*. Slovene Writers' Association.

- Prevod Nike Kocijančič-Pokorn, Katarina Jerin, Philip Burt
- Vključena dela: 155 pesmi

Kosovel, S. (1989). *Integrals* (str. 72 f.). Hungry Bear Press.

- Prevod William S. Heiliger
- Vključena dela: 47 pesmi

7.2 Antologije in literarne revije

Kosovel, S. (2016). To mechanics!: (mechanics and drivers!) = *Mehanikom! I.d.i.o.t.*, 10 = [§ 19], 6–7.

- Prevod Ana Jelnikar, Barbara Siegel Carlson
- Vključena dela: Manifest mehanikom

Kosovel, S. (2008b). Bitter without meaning: poems by Srečko Kosovel. *Mid-American review*, 28(2), 97–119.

- Prevod Ana Jelnikar, Barbara Siegel Carlson
- Dvojezična izdaja
- Vključene pesmi: Jesen/Autumn, Kraška vas/The Karst Village, Preproste besede/Simple Words, Ura žalosti/Sad Hour, Evakuacija duha/Evacuation of the spirit, Skica na koncertu/Concert Sketch, Kons: Mačka / Cons: Cat, Kdor ne zna/Whoever Can't Speak, Opolnoči/At midnight

Kosovel, S. (2006). Cons: Cat. V: *Words Without Borders*. <https://wordswithoutborders.org/read/article/2006-10/cons-cat/>

- Prevod Erica Johnson Debeljak
- Vključene pesmi: Cons: Cat

Kosovel, S. (2003). Selected poems. *Apokalipsa*, 66, 47–60.

- Prevod Jure Novak
- Vključene pesmi: Ballad, Pines, Premonition, Forebituary, There is But One Horror, Poem of Mine, Expressionist Poem, Out of Joint, The Ecstays of Dying, Rebirth, Tragedy Upon the Ocean

Cooper, H. R. (2003). *An anthology of Slovene literature* (Let. 1, str. 333). Slavica.

- Prevod William S. Heiliger
- Dvojezična izdaja
- Vključene pesmi: Evakuacija duha/evacuation of the spirit, Integrali/integrals, KONS, Črni zidovi/black walls, Mrtve oči/dead eyes, Rdeča raketa/red rocket, Odprto/open, Ura žalosti/hour of sadness

Taufer, V. (1995). *Vilenica Desetnica: 1986–1995* (Let. 1, str. 385). (1995). Slovene Writers' Association.

- Prevod William S. Heiliger
- Vključene pesmi: Evacuation of the Spirit

Jackson, R. in Seehus, R. (1991). *Faces of Man*. Ford-Brown & Co Publishers.

- Prevod Ana Jelnikar, Barbara Siegel Carlson
- Vključene pesmi: New Year's Sonnet, Village Behind the Pines, Kludsky Circus Seat No. 461, Detective No. 16, My Poem, Against Man

Jackson, R. (1988). *The Poetry Miscellany. Special Issue: Yugoslavia*. Ford-Brown & Co Publishers. Str. 43.

- Prevod Michael Biggins
- Vključene pesmi: Untitled, Deamless Faces

Kosovel, S. (1981). Srečko Kosovel (1904–1926): Slovenian futurist. *Invisible City*, 28, 13.

- Prevod William S. Heiliger
- Vključene pesmi: Red Rocket, Integral, Blue Horses

Kosovel, S. (1980). Moja pesem = My song. V: Folejewski, Z. (1980). *Futurism and its place in the development of modern poetry: a comparative study and anthology* (str. XV, 288). University of Ottawa Press.

- Prevod Folejewski, Zbigniew
- Dvojezična izdaja
- Vključene pesmi: Moja pesem/My song

Kosovel, S. (1978b). Ten Slovenian Poems. *International Poetry Review*, 4(1), 32–51.

- Prevod: William S. Heiliger
- Dvojezična izdaja
- Vključene pesmi: Evakuacija duha/Evacuation of the spirit, Odprite muzeje/Open the museums, Smeh kralja DADE/Laughter of king DADA, Cvetje na oknu/Flowers on the windowsill, Kons 4, Pogovor v somraku/Conversation in Twilight, Mrtve oči/Dead eyes, Žandarji/Cops, Sodobna mrtvila/Contemporary destructive weapons, Pesem iz kaosa/Poem from chaos

Kosovel, S. (1978a). Flowers On The Windowsill ; Fall. *Denver quarterly*, 13(3), 132–133.

- Prevod: William S. Heiliger
- Vključene pesmi: Flowers On The Windowsill; Fall

Kosovel, S. (1977). Srečko Kosovel's Integrals. *Poet Lore*, 72(2), 72–73.

- Prevod William S. Heiliger
- Vključene pesmi: Red Rocket, Poem from Chaos, Impression, Death

Lavrin, J. in Slodnjak, A. (1965): *The Parnassus of a Small Nation: An Anthology of Slovene Lyrics* (2nd enlarged ed., str. 197). *Državna založba Slovenije*.

- Prevod Janko Lavrin in Gloria Komai
- Vključene pesmi: Ecce Homo (Janko Lavrin), A Sonnet (Gloria Komai), Sketch at a Concert (Janko Lavrin), The Face of Conscience (Janko Lavrin), They Nailed a Raven (Janko Lavrin)

Lavrin, J. (1962). *An anthology of modern Yugoslav poetry in English translations* (str. 199). J. Calder; Državna založba Slovenije.

- Prevod Janko Lavrin in Gloria Komai
- Vključene pesmi: Ecce Homo (Janko Lavrin), A Sonnet (Gloria Komai)

7.3 Strip

Kosovel, S. in Štular, A. (2021). Potuhnjeni tipi. *Stripburger*, 30(77), 78–81.

- Prevod Ana Jelnikar, Barbara Siegel Carlson
- Dvojezična izdaja
- Vključena pesem: Potuhnjeni tipi/Sneaky characters

7.4 Razglednice in zgibanke

Novi kolektivizem. (1999). *Srečko Kosovel: Prebujenje: = Risveglio: = Awakening: = Aufwachen* (str. 1, razglednica). Kosovelova knjižnica.

- Prevod n. p.

Novi kolektivizem. (1998). *Srečko Kosovel: [Slika]* (str. 1 razglednica). Kosovelova knjižnica.

- Prevod n. p.

Novi kolektivizem. (1996). *Srečko Kosovel: Majhen plašč: sedemdesetletnica pesnikove smrti* (str. 1, razglednica). Občina Sežana.

- Prevod n. p.

Novi kolektivizem. (1994a). *Srečko Kosovel: 1904–1926: Destruction* (str. 1 razglednica). Občina.

- Prevod Marica Žerjav

Kosovel, S. (1994b). *Ves svet je kakor = Celý svět je jakoby = Sav svijet je kao = Tutto il mondo è come = Àz egész világ mintha = Die ganze Welt ist wie = Świat wszystek jakby = Todo o mundo é como = Celý svet je ako = Todo el mundo es como = Le monde entier est comme = The whole world seems* (str. 16). [samozal.] J. Milič; [samozal.] C. Stepančič.

- Prevod Alasdair Mac Kinnon

Kosovel, S. (1994c). *Majhen plašč = Malý plášť = Malen plašt = Il mantelluccio = Kiskabát = Das Mäntelchen = Mały płaszcz = O pequeno casaco = Malý plášť = El pequeño abrigo = Le petit manteau = A little coat* (str. 16). [samozal.] J. Milič; [samozal.] C. Stepančič.

- Prevod Alasdair Mac Kinnon

7.5 Spletni portali

Poetry International (b.d.). Poetry International:

<https://www.poetryinternational.com/en/> (9. 9. 2024)

- Prevod Nike Kocijančič–Pokorn, Katarina Jerin
- Dvojezična idaja
- Vključene pesmi: A Face by the Window, Above the Madhouse, Close to Midnight, CONS:CONS:CONS, Delirium, HEY, HEY, In Silver Moonlight, In a Pyramid, Ljubljana is Asleep, The Daze of Death, The Marked, The Sun Laughs, What a Hell, One would Say, Why Get Upset, Naše oči/Our eyes, Razočaranja/Disappointments, Samomorilec pred zrcalom/A suicide in front of a mirror, Po srebrni mesečini/In silver moonlight. Kons: XY/Cons: XY, pogovor v somraku/Talk at Twilight, Slaniki/Herrings, Jesenska pokrajina/An Autumn Landscape, V vetru se ziblje/It sways in the Wind, KONS: Z/Cons: Z

7.6 Zvočni posnetki

Bratkovič, B. (2012). *Bodi svetilka* = *B a lamp*. samozal. B. Bratkovič. Posnetek je dostopen na: <https://bojanbratkovich.bandcamp.com/album/bodi-svetilka-b-a-lamp> (23. 8. 24)

- Prevod Ana Jeltnikar, Barbara Siegel Carlson, Nike Kocijančič Pokorn, Katarina Jerin, Philip Burt, Bert Pribac, Tea Brooks, David Brooks
- Kaučič, Z. (2002). *Zlati čoln* = *The golden boat*. Splasc(h) Records.
- Prevod: n.p.

Literatura

- Aškerc, A. (1901). Pagovor. V A. Aškerc in I. Vesel (ur.), *Ruska antologija v slovenskih prevodih* (str. 457–464). Goriška tiskarna.
- Bassnett, S. in Lefevere, A. (1998). *Constructing cultures: essays on literary translation*. Multilingual Matters.
- Biggins, M. (13. 6. 1994). Možnosti za uspeh v ZDA ima tudi slovenska proza: pogovor z ameriškim prevajalcem. *Delo*, 36(135), 7. Portret.
- Biggins, M. (15.12. 2004). Prevajati izjemno besedilo je čisti užitek: pogovor s prevajalcem Alamuta M. Bigginsom. *Delo*, 46(291), 12.
- Biggins, M. (2012). Americanizing Slovene literature, or, Taking the day-trippers' path to the summit instead of the north face: Slovene to English literary translation on the society's fortieth anniversary. *Slovene studies*, 34(1/2), 55–70.

- Biggins, M. (2015). „Slovenija je majhna, njena literatura pa ne“: Michael Biggins, Lavrinov nagajenec. *Delo*, 57(134), 16.
- Brooks, D. (2008). Srečko Kosovel: Life and Poetry. V *The Golden Boat: Selected Poems of Srečko Kosovel* (str. 1–15). Salt.
- Cornuet, M. (2024). Elektronska korespondenca z dne 14. in 20. 8. 2024.
- Černe Oven, P. (2024). Vizualizacija poezije skozi konstruktivni dialog urednika in oblikovalca na podlagi analize primera Integrali '26. V P. Černe Oven (ur.), *Vizualna pismenost: teoretsko raziskovanje, razumevanje, ustvarjanje in interpretacija sodobnosti* (str. 44–60). Založba Univerze.
- Di, J. (2003). *Literary Translation: Quest for Artistic Integrity*. St. Jerome Publishing.
- Dović, M. (2004). Kanonizacija „odsotnega“ avtorja = Canonisation of the „absent“ author. V M. Dović in A. Jovanovski (ur.), *Kosovel: med etiko in poetiko: porzetki simpozija, Ljupca, 8.–10. september 2004* (str. 24–25). Slovensko društvo za primerjalno književnost.
- Gspan, A., in Kosovel, S. (1974). *Neznani Srečko Kosovel: neobjavljeno gradivo iz pesnikove zapuščine ter kritične pripombe h Kosovelovemu Zbranemu delu in Integralom*. Prostor in čas 5/8–12 (posebni odtis).
- Hayes, S. (2025). Elektronska korespondenca z dne 4. 6. 2025.
- Hellewell, O. (2013). Translating Dane Zajc's "Krokar": a Commentary. *Slovene Studies: Journal of the Society of Slovene Studies*, 35(1-2), 61–77.
- Henry, B. (2010). *Best American Poetry*.
https://blog.bestamericanpoetry.com/the_best_american_poetry/2010/07/adventures-in-reading-in-translation-sre%C4%8Dko-kosovel-by-brian-henry.html
- Jackson, R. (2010). Being a Lamp: Srečko Kosovel. V *Look Back, Look Ahead: The Selected Poems of Srečko Kosovel*, (str. ix–xvi) (1st ed.). Ugly Duckling Presse.
- Jelnikar, A. (2009). *Towards universalism: Rabindranath Tagore and Srečko Kosovel: a joint perspective in a disjointed world*. [Doktorska disertacija]. University of London.
- Jelnikar, A. (2010). Afterword: Looking Back, Looking Ahead; The Life and Poetry of Srečko Kosovel. V *Look Back, Look Ahead: The Selected Poems of Srečko Kosovel*, (str. 199–217) (1st ed.). Ugly Duckling Presse.
- Jelnikar, A. (2018). Looking back, looking ahead; the life and poetry of Srečko Kosovel. V *Open: selected poems and thoughts*, (str. 94–105). Društvo Konstruktivist.
- Jerin, K. (2024). Elektronska korespondenca z dne 2. 9. 2024.
- Kocijančič, G. (16. 11. 1998). O prevajanju poezije. *Delo*, Književni listi.
- Kocijančič-Pokorn, N., Jerin, K., Burt, P. (1998). On the translations. V: KOSOVEL, Srečko. *Integrals*. Ljubljana: Slovene Writers' Association, 1998. Str. 20–21. Litterae slovenicae, 1998.
- Kocijančič-Pokorn, N. (1998). Beyond the avant-garde and expressionism: Srečko Kosovel's Integrals. V S. Kosovel *Integrals*, (str. 11–19). Slovene Writers' Association.
- Kocijančič-Pokorn, N. (2005). *Challenging the traditional axioms: translating into a non-mother tongue*. J. Benjamins.
- Kocijančič-Pokorn, N. (2007). Prevodna, a ne prevajana kultura: slovenska literatura v tujini = A translating, but not a translated culture. V U. Vogrinc Javoršek in N. Kocijančič Pokorn (ur.), *Via Slouenski jesig preobremen: vloga prevoda v razvoju slovenskega jezika in književnosti* (str. 20–24). Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Kocijančič-Pokorn, N. (2009). Prevodoslovno proučevanje literarnih prevodov. V N. Kocijančič Pokorn (ur.), *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju* (str. 40–58). Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kocijančič-Pokorn, N. (2023). Teoretična misel o prevajanju na Slovenskem. V N. Kocijančič Pokorn, R. Grošelj in T. Mikolič Južnič (ur.), *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda I: pregled zgodovinskega razvoja* (str. 565–595). Založba Univerze; Cankarjeva založba.
- Kos, M. (2005). Kosovel in nihilizem: poskus konstruktivne destrukcije = Kosovel and nihilism: an attempt at constructive deconstruction. *Kosovelova poetika*, (str. 81–89).
<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-UPGSFTGK>
- Kosovel, S. (1946). *Zbrano delo. Knj. 1, Pesmi* (str. 450). Državna založba Slovenije.
- Kosovel, S. (1964). *Zbrano delo* (3 zv. v 4 kosih). Državna založba Slovenije.
- Kosovel, S. (1967). *Integrali '26* (A. Ocvirk, Ed.). Cankarjeva založba.

- Kosovel, S. (2005). *Ikarjev sen: dokumenti, rokopisi, pričevanja* (str. 255). Mladinska knjiga.
- Kosovel, S. (2010a). *Iz zapuščine: pesmi, neobjavljene v Zbranem delu* (2. natis, str. 287). Založba ZRC, ZRC SAZU. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-RV9O4A1F>
- Kosovel, S. (2019). *Vsem naj bom neznan: neobjavljeni del zapuščine* (str. 2 zv.). Goga.
- Kovač, M. (2023). Trženjski in organizacijski vplivi na razvoj knjižnega založništva in na knjižno prevajanje. V N. Kocijančič Pokorn, R. Grošelj in T. Mikolič Južnič (ur.), *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda I: pregled zgodovinskega razvoja* (str. 361–376). Založba Univerze v Ljubljani.
- Kreft, B. (1984). Kosovel v času. *Naši razgledi*, 33(23), 220–236.
- Kuhiwczak, P. (1997). Translation and National Canons: Slav perceptions of English romanticism. V S. Bassnett (ur.), *Translating Literature*, (str. 81–96). D. S. Brewer.
- Lenček, R. L. (1979). On the Options of the Poetry of a Small Nation. *Slovene Studies I*, 4-13. 68.
- Legan Ravninar, A. (2009): Razvoj slovenskega strokovnega izrazja. *Terminologija in sodobna terminografija* (ur. N. Ledinek, M. Žagar Karer, M. Humar). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Str. 49–74.
- Mikolič Južnič, T. (2023). Prevodne izmenjave. V N. Kocijančič Pokorn idr. (ur.), *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda II: slovenska literatura v dialogu s tujino* (str. 611–613). Založba Univerze; Cankarjeva založba.
- Nord, C. (2014). *Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained*. Routledge.
- Novak, B. A. (1997). *Po-etika forme* (str. 367). Cankarjeva založba.
- Novak, B. A. (2005). Kosovel, velik pesnik in slab verzifikator = Kosovel: a great poet but a poor prosodist. *Kosovelova poetika*, 7–17. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-ASU1RLMC>
- Novak, B. A. (2011a). *Salto immortale: študije o prevajanju poezije. Prva knjiga*. Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Novak, B. A. (2011b). *Salto immortale: študije o prevajanju poezije. Druga knjiga*. Založba ZRC, ZRC SAZU.
- NSK State (b. d.) <https://nskstate.com/article/constitution-membership-and-basic-duties-nsk-members/>
- Ožbalt, I. M. (1994). Slovene poetry in English : challenges and problems. *Acta Neophilologica*, 27(1), 67–74. <https://doi.org/10.4312/an.27.1.67-74>
- Ožbot, M. (2007). Prešeren kot prevajalec Bürgerjeve Lenore in razvoj slovenske poezije = Prešeren as a translator of Bürger's Lenore and the development of Slovene poetry. V U. Vogrinc Javoršek in N. Kocijančič Pokorn (ur.), *Vita Slouenski jesig preobernen: vloga prevoda v razvoju slovenskega jezika in književnosti* (str. 18–21). Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Rižnar, I. (2013). *Antologiziranje in prevajanje poezije*. Fakulteta za management; Založba Univerze na Primorskem. <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-155-7.pdf>
- Rocchio, J. (2025). Elektronska korespondenca z dne 11. 6. 2025.
- Sengupta, M. (2003) Prevod, kolonializem in poetika: Rabindrath Tagore v dveh svetovih. *Literatura* 143–144, letnik XV: *Slavljenje hibridnosti*, 140–151.
- Siegel Carlson, B. in Jelnikar, A. (2010). Translator's Note. V *Look Back, Look Ahead: The Selected Poems of Srečko Kosovel*, xvii–xxii (1st ed.). Ugly Duckling Presse.
- Tokarz, B. (2014). Kosovelova poezija. V M. Jesenšek (ur.), *Jeziki, literature in kulture v stiku: ob 200-letnici M. J. Lermontova, 110-letnici Srečka Kosovela in 100-letnici Vitomila Zupana* (str. 61–75). Univerza.
- Troha, V. (1988). O Kosovelu in italijanskem futurizmu. *Primerjalna književnost*, 11(2), 1–14. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-8DPT7VPT>
- Turk, B. M. (1996). Slogovna razmerja Kosovelove lirike v luči modernističnih poskusov iz zadnje ustvarjalne etape. *Slavistična revija*, 44(4), 367–392. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-SMGI1CDY>
- Vevar, Š. (2013). *Vrvobodska umetnost prevajanja*. Cankarjeva založba.
- Vidmar, L. (2023). Prevajanje posvete dramatike v razsvetljenstvu. V N. Kocijančič Pokorn idr. (ur.), *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda I: pregled zgodovinskega razvoja* (str. 171–186). Založba Univerze; Cankarjeva založba.
- Vrečko, J. (2004). Srečko Kosovel, Man in a Magic Square. V *Man in a Magic Square: Poems*, 10–28. Myra Locatelli; Mobitel.

- Vrečko, J. (2011). *Srečko Kosovel* (Let. 13, str. 555). Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Zupan, S. in Koletnik, M. (2023). Literarnoprevodne izmenjave z angleščino. V N. Kocijančič Pokorn idr. (ur.), *Zgodovina slovenskega literarnega prevoda II: slovenska literatura v dialogu s tujino* (str. 615–629). Založba Univerze; Cankarjeva založba.
- Župančič, O. (1978). Pomen prevodov za našo duševnost. V *Zbrano delo* 7 Otona Župančiča, 262–263. Državna založba Slovenije.